

DRAGOȘ TOCHIȚA

Cernăuți

Chișinău

R O M A N I

DE PE VALEA SIRETULUI DE SUS,
JERTFE ALE OCUPAȚIEI NORDULUI
BUCOVINEI ȘI TERORII BOLȘEVICE

Societatea Culturală „Ștefan cel Mare” - Bucovina
S u c e a v a

PAGINI DIN ISTORIA SI CULTURA BUCOVINEI
II.

DRAGOȘ POCHIEA

ROMANI

DE PE VALEA
SIRETULUI DE SUS

JERTEFE ALE OCUPATIEI
NORDULUI BUCOVINEI
SI TERORII BOLSEVICE

Editat de

Societatea Culturală STEFAN CEL MARE
Bucovina / Suceava

la o LXXXI-a aniversare a Unirii Bucovinei cu România

Ediție îngrijită și prețată de Mugur Andronic

*Dedicăm această zguduitoare mărturie de
patrimoniu de martiraj românesc, tuturor celor care
au suferit în urma odioasei cotropiri rusești sovietice
a nordului Bucovinei, spre... veșnică neuitare!
Istoria nu uită niciodată...!*

* *
*

Societatea culturală „Ștefan cel Mare” – Bucovina mulțumește oficial și pe această cale următoarelor organizații pentru colaborarea financiară în scopul apariției acestei lucrări:

- Sindicatul salariaților din Filiala Rețele Electrice Suceava (lider Z. Anghelută);
- Asociația Veteranilor de Război – Suceava;
- Sindicatul liber „Arborii Bucovinei” (lider C. Buta);
- Sindicatul liber „MOBSTRAT S.A.” (lider V. Bistricean).

De asemeni, adresăm aici caldă noastră recunoștință, pentru același motiv, următoarelor societăți comerciale, conduse de persoane cu alese sentimente patriotice:

- S.C. „MUHA” S.R.L. (Doru Muha);
- S.C. „MPO” S.R.L. (Mihai Bejan, Vlad Grigoriu);
- S.C. „FARMACIA ARSENE” S.R.L. (Elena Arsene);
- S.C. „MIRADOR” IMPEX S.R.L. (Mihai Găină);
- S.C. „GRIOR” COM S.R.L. (Gheorghe Băncescu);
- S.C. „MEBUMAR ROMANIA” S.R.L. (Marius Luchian);
- S.C. „HIDROTERA” S.A. (Dumitru Catarig);
- S.C. „BAD” S.A. (Violeta Vișinar);
- S.C. „CAMY-LACT” S.R.L. (Aurel Ungureanu);
- S.C. „FARMOTIL” S.R.L. (Otilia Magdalena Deleanu);
- S.C. „GHETARUL” PRODCOM S.R.L. (Gheorghe Tomoiagă);
- S.C. „MONCARVINEX” S.R.L. (Dumitru Nimițan);
- S.C. „FARMACIA TROFICA” S.R.L. (Elena Morariu);
- S.C. „ADOMIR-COM” S.R.L. (Mircea Apopei).

PREFAȚĂ

Născut în satul Pătrăuții de Sus (raionul Storojineț), azi regiunea Cernăuți-Ucraina, la 23 octombrie 1940, în anul odioasei ocupații bolșevice a Basarabiei și nordului Bucovinei, Dragoș Tochița a fost hărăzit să pună pe hârtie spre neuitare veșnică câțiva stropi de sânge din tragismul de nedescris al acestei mutilări de țară și neam românesc.

Părinții săi; Eudochia și Grigore, țărani bucovineni temători de Dumnezeu, i-au insuflat dragostea de neam și de tradițiile noastre strămoșești. Nu întâmplător mare parte din activitate și-a desfășurat-o în generosul și vastul domeniu al culturii.

A condus căminul cultural din sat între anii 1964-1972, perioadă în care a absolvit, la fără frecvență, Școala de luminare culturală din Cernăuți. Ulterior a terminat și o școală forestieră. Actualmente lucrează la Combinatul de prelucrare a lemnului din Storojineț.

Conduce filiala locală a Societății pentru Cultură românească „Mihai Eminescu”, la a cărei organizare inițială a contribuit din plin, ca și la crearea Ansamblului Folcloric „Ciobănașul” din localitatea sa.

Este deputat în consiliul comunal, consilier parohial și membru al Uniunii Românilor Bucoveneni. Culegător neobosit de folclor, colaborează la unele reviste. A publicat recent la Timișoara monografia folclorică a satului natal.

Nu în ultimul rând, trebuie să amintim aici că în prezenta lucrare Dragoș Tochița s-a bucurat și de colaborarea a doi cunoscuți intelectuali de suflet bucovinean, **Gheorghe Gorda** și **Nicolae Mariuțac**, care au cules inițial două dintre povestirile prezentate aici.

* *
*

Este greu a scrie despre acest autor, cu prenume de descălecător de țară românească, chiar în cuvinte puține, căci trebuie să te referi, poate, la

ceea ce este mai frumos și tainic în sufletul țaranului bucovinean, luminat de razele soarelui ce dăinuie printre coroanele fagilor carpatini. Impresionant pentru mine este patosul sufletesc pe care Dragoș Tochița îl pune în tot ce face, dublat de o dârzenie ce-ți amintește de perenitatea pădurilor multiseculare ale pământului românesc al „dulcei Bucovine”. Apoi „neliniștea” spiritului său, pribegind veșnic cu simplitate după frumos și adevăr.

Iată, deci, că Dragoș Tochița poate fi un exponent al generației sale din teritoriul românesc ocupat de imperiul stalinist, în care se regăsește întreaga dramă a unei jumătăți de veac de înstrăinare și deznaționalizare a românilor nord-bucovineni. Prin urmare, chiar dacă evenimentele descrise – și acestea nu sunt decât câteva pagini din cartea de suferință a națiunii noastre – sunt deja de domeniul trecutului, **ele nu trebuie uitate**, prin înveșnicirea literei, rămânând de-a pururi o condamnare – în fața istoriei și a lui Dumnezeu – fără termeni de comparație, a imperiului satanic care a făcut atât de mult rău omenirii și neamului românesc.

Dacă Dumnezeu mai poate uneori ierta, istoria nu iartă niciodată...

Mugur ANDRONIC,
președinte executiv
Societatea culturală „Ștefan cel Mare” – Bucovina
Suceava / ROMÂNIA

CUVÂNT ÎNAINTE

Regimul de ocupație sovietică cu sistemul său de oprimare din cadrul ultimului și celui mai de temut imperiu, a pus pe umerii nord-bucovinenilor – fie că au fost români, fie că au fost ucraineni, polonezi sau alte neamuri – jugul deznaționalizării, al nedreptății sociale și economice, jugul înstrăinării de neam. Deși au fost deportați în tundrele Siberiei, în pusturile Kazahstanului, dincolo de Cercul Polar, deși au fost masacrați la Lunca și la Fântâna Albă, deși au fost întemnițați fără milă, deși au fost strămutați pe nepusă masă în stepele din sudul Ucrainei, deși sate întregi au fost șterse de pe fața pământului, deși floarea Bucovinei a fost măcinată în ținutul muncilor silnice din Karelia, ținuturile de pe țărmurile Mării Albe, Komi, Transcaucazia, Donbas, Asia Centrală, nord-bucovinenii subjugăți au mai găsit puteri să opună rezistență invadatorilor bolșevici. Mulți dintre acei care au avut norocul să rămână la baștină s-au organizat în detașamente de luptă împotriva celor care îi despuiau de avere, de zile, de limbă, de demnitate națională.

Eroii acestei lucrări sunt câțiva țărani și intelectuali români de pe Valea Siretului, fii mândri ai acestui colț de plai românesc, de la Cireș până la Opișeni. Unii fiind jertfe ale călăilor staliniști în Siberia, Kazahstan, Karelia, iar acolo rezistând încă, s-au întors acasă ca Aurora Bejan din Budeniț și Zenovia Frătăuceanu din Suceveni, alții nedorind să fie pradă „eliberatorilor” s-au ascuns ducând viață de sihaștri, ca de exemplu Gheorghe Voloșciuc la Cireș și soții Vasile și Catrina Timiș la Cupca. Unii luptând în războiul pentru reîntregire, au căzut în prizonieratul sovietic și au fost maltratați de bolșevici, ca frații Vasile și Ion Monica sau Ichim Pojoga din Pătrăuții de Sus. Alții au luat calea codrului și au rezistat cu arma în mână contra bandelor bolșevice, nu s-au înscris nici în colhoz, nici nu au ieșit la alegeri, ca frații Bostan de la Iordănești, alții au luptat cu penița și cu slova pentru apărarea demnității naționale ca poetul Ilie Motrescu din Crasna Putnei. Iar în ultimă instanță, cei care au căzut jertfă în labele „sribocilor” și cozilor de topor, îndreptându-se spre Țara-Mamă și masacrați la fața locului ca Maria Oreșciuc din Ropcea, împușcată între copiii ei.

A sosit momentul să se știe despre toate acestea, să-i scoatem pe acești martiri și eroi din umbră, să mai ștergem o pată rușinoasă de pe fața pământului nostru, căci au fost declarați unii „dușmani ai poporului” fiindcă erau gospodari, iar alții, care au rezistat cu arma în mână, au fost declarați „bandiți”. În acești ani ai „puterii sovietice”, bolșevicii au reușit să impună regimuri „democrat-populare” în toate ținuturile ocupate de ei, printr-un amestec de forță și viclenie asiatică.

Și aici, pe vestita Vale a Siretului au fost, sunt și vor fi oameni cu spirit patriotic. O mișcare de rezistență antibolșevică a existat și la Bănila pe Siret, la Dăvieni, Bobești, Broscăuți, Costești și în alte sate din nordul Bucovinei, cu nume străvechi românești, unde populația majoritară o alcătuiau deja ucrainenii. Căci ucrainenii nicidecum nu au dorit să cadă sub călcâiul cizmei moscovite. Mișcarea de rezistență din satele ucrainene din nordul Bucovinei era denumită de sovietici „banderovșcina”, adică după numele lui Ștefan Bandera, șeful organizației naționaliste din vestul Ucrainei. De fapt, după cum am aflat mai târziu, majoritatea participanților la rezistență nu-i sufereau pe „eliberatorii sovietici”.

Când au intrat sovieticii în sat aveam patru ani și jumătate. Îți țin minte bine. Împușcau prin sat așa ca la o hăituială de vânătoare. Un vecin al nostru, Toader Valoș, mâna calul repede spre Pătrăuții de Jos. Sovieticii au intuit gândul lui și au început a trage după el. Toader a deshămat calul și s-a suit călare și a fugit până la Pătrăuții de Jos la o rudă. Glonteale i-a trecut prin bărbie, dar nu l-au putut prinde. Noi trăiam lângă șoseaua principală. Tata s-a ascuns în podul grajdului, iar mama mă ținea în brațe și ținea cu spatele ușa care era încuiată cu chingă. Soldații împingeau de ușă, iar mama ținându-mă în brațe mi-a astupat cu palma gura să nu țip. Văzând soldații că nu răspunde nimeni, au plecat.

La noi în sat erau aduși niște deținuți periculoși denumiți „mostopoi”. Ei descărcau vagoanele cu butuci, care veneau la fabrica de cherestea, iar noaptea umblau și furau pe la oameni. Mai erau niște marinari la Ijești, care de asemenea veneau pe la casele oamenilor când erau nunți sau botezuri și făceau scandal. A fost un caz când un grup de tineri de la noi din sat fiind înarmați cu ZB-uri au ținut rezistență lângă linia ferată trei ore, fiind atacați de grăniceri și marinari bolșevici. Soldații bolșevici își băteau joc de fete, făceau acte de viol.

Detașamente de miliție umblau prin sate și vânau tineretul să-l ducă la minele de cărbuni din Donbas. Țin minte cum l-au prins pe Constantin Butoae și pe Toader Hlopina și i-au dus în Donbas. S-au întors numai piele și ciolane. Tinerii n-aveau mai mult de 17 ani.

În anul 1947 s-a început colectivizarea forțată a țăranilor. Țin minte bine, că umblau vre-o 12 „activiști”, care făceau agitație ca să se înscrie

gospodarii în colhoz. Părinții mei nu se dau să se înscrie, dar ei atât l-au zăpăcit de cap și tata a intrat în colhoz cu câteva fălci de pământ, cu o bucată de pădure, cu cal și cu căruță.

Erau câțiva „activiști”, unul Guga, zis „Puțândric”, chior de-un ochi. El era socotit ca președinte la „zemelinii gromada”, adică pământurile colectivizate.

A început „desculăcirea”. Țăranii care nu vroiau să se înscrie erau judecați. Pițu a fost judecat pe patru ani la Lvov. Toderică Ursulean, țăran înstărit, a stat ascuns patru ani, iar mama sa cinci ani.

Au fost deportați Dumitru Popescu, Vasile Nica, Gavril Burla, Dumitru Vască; la alți gospodari le tăiau standoalele în jumătate și le luau la colhoz. Pentru politică au fost luați Ilie Ursulean și Ion Nica. Dacă nu ieșeai la normă o zi, erai judecat primind de la trei luni până la un an de zile închisoare.

În școală se preda așa-zisa „limbă moldovenească”, dirijată de la Chișinău de un grup de rusofoni, care au compus un vocabular rusificat departe de adevărața limbă română.

Am scris aceste rânduri pentru ca urmașii noștri să știe ce s-a întâmplat în acele vremuri neuitate și citindu-le să tragă concluzii ce a însemnat totalitarismul de tip sovietic cu următorii factori: colectivizarea forțată, desculăcirea, deportările, deznaționalizarea, falsificarea istoriei naționale, ateismul care spunea că omul este măsura tuturor lucrurilor.

M-am hotărât să scriu o cărticică cât de mică despre acele vremuri de restriște pentru toate neamurile fostului imperiu, eroii ei fiind acești țăranii români necăjiți de pe Valea Siretului, care totuși au rezistat puhoiului roșu.

Căci sunt sigur că, în nordul Bucovinei, fie că au fost români, fie că au fost ucraineni, n-au dorit să li se ia ultimul grăuncior din pod și să fie trimiși în exil. Și unii, și alții au avut același dușman comun – ocupanții sovietici stalinisti și molima cozilor de topor locală.

Dragoș TOCHIȚĂ

NE-AU DUS PAGÂNII LA MOARTE

Doamna Aurora, descrieți-mi, vă rog, tragedia pe care ați suferit-o în gulagurile siberiene.

— Sunt fiică de răzeș, născută în 1915, în cătunul Bejănești al satului Budineț. Am 85 de ani, dar memoria nu mi-am pierdut-o, deși prin multe neazuri am trecut în tinerețe. Țin bine minte ce s-a întâmplat cu familia noastră în ziua de 22 mai 1941. Era duminică și mama Ileana ne citea ceva din Sfânta Scriptură. Tata, paralizat fiind, zăcea în pat și asculta cu atenție cuvântul lui Dumnezeu. Deodată mama a tăcut, căci în casa noastră au dat năvală șase inși înarmați. Printre aceștia erau și „activiști” locali ai puterii sovietice, consăteni din Budineț. Mama, Dumnezeu s-o ierte, i-a întrebat ce caută, iar dâșii au început să-i împlătească pumni între ochi. Pe urmă au târât-o în curte, lăsând-o să alunece, fără putere, pe lângă gard. Pe tata, Dumitru, nu-l puteau scoate din casă, fiindcă era cum am mai spus, paralizat. Cei trei NKVD-iști au dat din mâini a năpastă și le-au spus localnicilor să-l lase, căci era cu un picior în groapă. Atunci,

Aurora BEJAN, fată de răzeș din Budineț, la 10 ani după reîntoarcerea din exil din Krasnoiarsc la vârsta de 43 ani.

cei doi „activiști” de sat și un ziarist pe nume Romanov, țipau că tatăl meu era sănătos tun, dar se prefăcea că nu se poate mișca. Mama venindu-și în fire, a început să răcnească și să cheme în ajutor vecinii,

dar „activiștii“ i-au legat gura. Pe tata l-au târât de picioare ca pe o buturugă și l-au aruncat într-o căruță. El nu se putea împotrivi, dar plângea ca un copil de țată. Primar al satului era Dionisie Smoleac, o coadă de topor și el.

Acolo ne-au scris în „cartea neagră“ a deportărilor. Apoi am fost urcați într-un camion. Mama a mai răcnit o dată, dar a fost lovită de către Romanov cu patul armei. Sângele i-a tâșnit prin nări și biata nu a mai avut putere să se împotrivească. Era albă ca varul. Noi ne-am strâns pe lângă dânsa ca puii pe lângă cloșcă. „Activiștii“ râdeau în hohot împreună cu acel om fără suflet, ziaristul Romanov. NKVD-iștii nu s-au dovedit să fie așa cruzi. De la noi din casă „activiștii“ au scos toate lucrurile și le-au aruncat sub gard. N-am fost lăsați să luăm măcar o hrincă de pâine sau măcar să luăm cu noi barem un țolișor sau o perinuță. Am aflat mai târziu că de lucrușoarele noastre s-au folosit Ducea și Colominciuc, n-ar mai putezi în pământul în care au fost îngropați! La o bucată de drum, camionul s-a oprit, am fost dați jos din caroserie și aruncați într-o căruță. Mă uitam înspre pădure și un NKVD-ist, ghicindu-mi gândul, mi-a zis :

— Salvează-te prin fugă.

I-am răspuns:

— Ai ordin să tragi în mine, nu-i așa?

A rânjit, dar arma și-o ținea îndreptată spre mine.

La Storojineț, goi și desculți, am fost îmbrânțiți în niște vagoane de vite, murdare. Ne-au pornit în drum spre Siberia. Trenul nici nu se oprea în gări, alerga într-una, iar noi abia ne mai țineam în viață, primind pe zi o bucătică de pâine neagră și un pește sărat ca să ne chinuiască setea. După trei săptămâni am ajuns în Krasnoiarșc.

Mii de oameni se aflau pe un teren deschis și ca să nu-i bată ploile și vântul își făcuseră corturi din țoluri sau din saci. Noi neavând nici un țolișor, am rămas sub cerul liber. Nu lungă zăbavă și am fost luați sub baionete și duși cu șalupa spre celălalt mal al Eniseiului. Ne-am pomenit în adâncul unei păduri, numită „taiga“, unde erau doar patru barăci ridicate într-o poieniță. Barăcile erau pline de ploșnițe, țânțari și de mizerie, și cei care au fost siliți să se adăpostească în ele au început să moară ca muștele.

În iarna anului 1942 am fost duși de acolo în satul Moklokovo, unde era o fabrică de cherestea. La 6 aprilie 1942 a murit tata. În toamna aceluiași an s-a stins din viață surioara mea Leomina, care abia împlinise vârsta de 12 ani. La 10 aprilie 1943 și-a dat suflarea frățiorul meu Olvin, de numai 15 ani. Am rămas cu zile doar eu și mămica. Eu lucram din răspuțeri ca să primesc pe zi 400 grame de pâine și o crâmbiță, pe care le împărțeam cu mama, căci ea biata nu mai putea lucra, fiind bătrână și bolnavă. Cei alături de care ne duceam de azi pe mâine traiul, au murit

de scorbut. Nu știu cum de s-a milostivit bunul Dumnezeu de am rămas în viață, deși semănam cu niște schelete. La 30 septembrie 1946 ni s-a dat drumul acasă.

După 4 săptămâni de drum istovitor am ajuns în Bucovina. Casa ne era pustie și pe jumătate dărâmată. Am căzut și eu și mama în genunchi, am spus „Crezul” și „Tatăl nostru”, am plâns amarnic până n-au venit megieșii să ne ogoiască. La un timp m-am căsătorit și eu cu un fecior de răzeș, care a fost și el represat și care s-a întors din Karelia, unde a fost dus la muncă silnică. A murit însă mama, s-a dus pe cealaltă lume și bărbatul, și am rămas singură, înfruntând alte valuri ale vieții. Tot m-am judecat cu statul, de la care ceream o recompensă pentru daunele pe care ni le-au provocat stalinistii și abia în 1993 am primit o despăgubire de 18.000 de cupoane. Banii i-am pus la casa de economii, ca să aibă cei care m-or duce la groapă cu ce plăți preotului și gropărului, dar cupoanele s-au devalorizat și pe miișoarele celea nu poți cumpăra azi nici jumătate de pâine.

Trăiesc cu nădejdea că Dumnezeu le-a rândui pe toate și că vor pica de undeva și banii pentru îngropăciune, pe care nu-i am.

Uneori când mă gândesc, că 78 de budniceni nu s-au întors la vatră, că oasele au rămas să se albească în pustiurile Siberiei, Kazahstanului și Kareliei, mă podidesc lacrimile. N-am fost cu nimic vinovați, dar am fost distruși cu cruzime numai pentru faptul că eram români, că eram gospodari, că pământurile noastre trebuiau răpite de veneticii cu stelute în frunte.

FUNIA NEDREPTĂȚII

Am aflat din oameni că Zenovia Frătăuceanu din Suceveni este una din jertfele bolșevismului.

Lelea Zenovia m-a întâmpinat cu un surâs necăjit.

După atât necaz în exil lelea Zenovia FRĂTĂUCEAN din Suceveni are și bucurii – cei doi nepoței ai ei.

— Leliță Zenovia, povestește-mi, te rog, ce-a urmat după intrarea „eliberatorilor“ ?

— Amintirile mele, sunt tărâmul pe care plâng în voie ... Ce să-ți spun ? Când s-a pus granița, tata era concentrat la Rădăuți, în România. Ascultând oamenii mai în vârstă, pot să vă spun că la început lumea a rămas buimăcită. Timpul trecea însă, și mulți au prins să simtă cum se strânge funia la parul nedreptății. Tot din spusele altor oameni știu că pe 19 noiembrie 1940 au hotărât să treacă frontiera vreo 40 de familii.

În acea zi, mama a dat din belșug hrană la animale, apoi a lăsat casa și toată averea, m-a pus pe mine într-o traistă, că aveam numai trei ani, a luat-o pe sora Catrina de mânuți și am pornit la drum. Povestesc cei mai bătrâni, că noaptea târziu, când am ajuns

la un stog de fân, am descoperit doi grăniceri dormind.

Oamenilor noștri li s-a făcut milă de bieții soldați și au încercat să treacă în liniște, ca să nu-i trezească... Oștenii – poate că au presimțit primejdia, dar poate, că nici nu dormeau – le-au cerut să se oprească. Deoarece sătenii nu s-au supus ordinului, au deschis foc.

Pe mama au lovit-o mortal. Plumbul a trecut prin traista în care mă aflam. Au mai fost răniți atunci câțiva oameni, dar i-au luat în spate și au trecut frontiera împreună cu ei... Au fost prinși atunci, împreună cu noi, Gheorghe Frătăuceanu și Constantin Șcrobanet. Se zice, că primul avea un picior bolnav, iar prietenul s-a obligat să-i ajute... Au fost duși în Siberia și li s-a pierdut urma...

Când s-a dat vestea prin sat că au adus-o pe mama moartă la pichet, după noi, copiii, a venit nănașa Fruzina Huțaș. A trăit în casa ei până la 13 iunie 1941, când a fost ridicată. Ne-au dus pe toate trei la Cupca, în vagon. Acolo, cineva a pus cuvântul să ne întoarcă în sat, dar Vasile Corliciuc, un neromân, secretarul primăriei a zis: „Las' să meargă, că au tată în România.” Iată, așa ne-am trezit noi în regiunea Actiubinsk...

Când sunt tare obosită sau am temperatură mare, îmi renasc în fața ochilor lipsurile negre de atunci. Am rămas cu zile numai datorită jertfirii de sine a nănașei noastre Fruzina Huțaș. A rupt bucățica de la gură, numai să ne știe pe noi neînfometate... După moartea nănașei, ne-a rămas școala ei, sfaturile ei. Și dacă le-am urmat ne-a fost de mare folos. Numai bunul Dumnezeu mi-e martor câte a trebuit să pătimim !

Când am aflat că ne putem întoarce acasă, sora avea adunați niște bani. Până la Actiubinsk am ajuns cu bine, dar acolo ne-au reținut milițienii. Ne-au ținut închise până ni s-au terminat banii, apoi ne-au trimis înapoi în colhoz, ca să lucrăm mai departe. A trebuit să treacă încă un an, ca să sclipuim banii trebuincioși pentru drumul spre casă.

De data asta ne-am întovărășit cu Gheorghe Răileanu, cu mama și sora lui, cu Ghinuța Suceveanu și cu Raveca Mihailovici. Așa am răzbit acasă după atâtea și atâtea suferințe. Să știți că Dumnezeu ne-a purtat de grijă. Greutățile și pericolul de care am avut parte de multe ori nici nu erau nici pe măsura unor oameni în vârstă, mai vrednici ca noi. O mulțime de români și-au lăsat osemintele în Karelia, Siberia, Kazahstan. Mie și surorii Catrina ne-a fost dat, totuși să revedem mormântul scumpei noastre mame – Fitiana Lupășteanu. Mergem în fiecare an la mormântul ei, care se află lângă gardul de sârmă ghimpată, care încă și în prezent desparte frați și frați...

Gheorghe GORDA

„ELIBERATORII“ I-AU RĂPIT DEMNITATEA

La Ciudei, Nicolae Micailu, era socotit gospodar la locul său și respectat de toți consătenii. Când au venit „eliberatorii“, Nicolae lucra mecanic de locomotivă la trenul Cernăuți - Ciudei. Aproape un an întreg cîrculase de la Ciudei la Cernăuți și invers și nici prin gând nu-i trecea că asupra lui și a familiei sale se va abate o mare nenorocire.

Familia lui Nicolae MICAILU în exil în Kazahstan (1941).

În noaptea spre 13 iunie 1941, în casă au dat buzna un grup de oaspeți nepoftiți. Erau nouă inși înarmați. Vorbeau în limba rusă și Nicolae nu înțelegea. Au adus un evreu, care cunoștea româna, care îi tâlmăcise că va fi război și familia lui trebuie evacuată în afara liniei frontului.

— Nu vă cred și am înțeles că vreți să mă arestați, spuse, dar nu mă mișc din casă până nu mă convingeți că aveți documente pe baza cărora mă ridicați.

Văzând că se opune l-au apucat de mâini și de picioare și l-au dus pe sus până la ușă. Nicolae Micailu, făcând eforturi supraomenești, s-a slobozit din mâinile celor nouă inși. Atunci, unul din ei ieși ca glonțul din casă și apăru cu un lanț în mână și începu să-l tragă spre ieșire. Nicolae avea o forță mare de rezistență cu mâinile și picioarele. Și așa a fost scos din casă Nicolae Micailu cu soție, socri și cei patru copii - Constantin, Gheorghe, Ileana și Rodica numai de un anisor, care n-au fost lăsați să ia măcar o brâncă de pâine, o pernă și câteva hăinuțe.

Fuseră urcați în căruță și trimiși la gară. În gară aștepta un tren lung cu vagoane de marfă. Pe peronul gării Ciudei se aflau zeci de familii din Ciudei, Crasna, Cireș, Budineț, Igești și alte sate de pe Valea Siretului. Bărbații fură separați de neveste și de copii. Între timp, în casa lui Nicolae Micailu, rămasă a nimănu, s-a deschis un fel de iarmaroc. Vanzător de mărfuri se făcu chiar o rudă apropiată a mecanicului. Între timp, starea de sănătate a lui Nicolae era șubredă.

— De ce l-ați mai adus aici, întrebă revoltat un ofițer sovietic. Trebuia să-i stingeți tusea pe loc. Aceste cuvinte îngrozitoare o cutremuraseră pe Saveta, soția lui Nicolae. De la Ciudei până la Adâncata își linișți cum putu copiii, care întrebau unde le este părintele.

Atunci, unul a ridicat arma și l-a lovit în cap. Omul căzu. Ceilalți s-au năpustit asupra lui, lovindu-l cu cizmele, cu pumnii. Nicolae zăcea într-o baltă de sânge, cu trei măsele dezbrătute. Leagănul în care dormea Rodica, copilă de numai un anșor se răsturnă. Fetița căzu cu fața în jos în balta de sânge, iar unul din „oaspeți” o ridică și îi șterse obrăjorii. Pe Nicolae Micailu l-au legat într-o căruță ca pe o bucată de lemn de latră. Saveta, soția lui Nicolae, uitase de toate celelalte, lovi în geam cu disperare și începu să strige:

— Cu ce ești vinovat, măi Nicolae, că nespălații iștea te chinuiesc atât de crunt?

— Au venit să ne calce-n picioare demnitatea.

Nu auzise ce-i mai spuse Nicolae, că trei bărbați o apucară de brațe și o trântiră pe podele și îi întinseră lateral brațele.

— Vreți să mă răstigniți?! Săriți oameni buni! Ajutor!

Elena și Lazăr Bândiu, părinții Savetei s-au apropiat de căruță. Ginerile lor stătea cu fața în sus ferecat în lanțuri, cu cămașa plină de sânge.

La Adâncata, trenul trase pe o linie moartă. Câte două femei din fiecare vagon trebuiau să primească pâinea pentru toți cei loviți de soartă și s-o împartă fiecare în vagonul din care coborâse. Saveta fiind și ea printre acele femei, îl zări pe Nicolae. Vru să strige, să alerge spre el, dar imediat își dăduse seama că putea să-i facă mare rău soțului. Călăii care îl loviseră l-au izolat de ceilalți în alt vagon, ca să nu-l observe ceilalți deportați.

Constantin MICAILU, mecanic de locomotivă (1941), înainte de a fi deportat în Siberia.

Saveta MICAILU, după întoarcerea din deportare, cu nepoțica Ileana.

— Unde-s copiii? o întrebă Nicolae.

— Peste două vagoane.

Călătoriseră zile și nopți toți împreună până ajunseră la Kiev. Începuse războiul și în inimile românilor din Bucovina, porniți pe drumuri necunoscute, încolțea nădejdea, că dacă pornise războiul, rușii aveau să uite de ei și așa vor fi lăsați să facă cale întoarsă. Se înșelaseră bieții oameni. Trenul îi purtă, după alte zile și nopți de calvar, oprindu-se undeva în stepa nemărginită a Kazahstanului.

Cu un car cu boi merseră încă două zile la Ascilisaï, locul lor de exil. În schimbul gospodăriei

exemplare rămase în Bucovina, i se puse la dispoziție un bordeiaș cu o suprafață de 14 metri pătrați. La o familie de opt persoane i se mai alăturaseră cinci inși. În dimineața zilei următoare, soții Micailu, însoțiți de Tatiana Dobrovolschi, o româncă din Basarabia, în vârstă de cincizeci de ani, se duseră la cârmuirea colhozului „Peredovic” să ceară de lucru. Faptul acesta le plăcu autorităților locale. Munceau pentru o farfurie de terci și o felie de pâine. Mâncau terciul, dar bucățica de pâine o împărțeau în bordei copiilor, care și așa nu se mai săturau.

Sfătuiți de Tatiana, Ileana, Gheorghe și Rodica fuseră dați la grădiniță. Crupele de porumb fierte cu puțină grăsime le păreau copiilor cele mai alese bunătăți.

Într-o zi bordeiașul lor luă foc. Primiră alt bordei cu două despărțituri, unde se mutaseră cu traiul toți cei treisprezece locatari. Printre aceștia era și un om în vârstă cu doi copii, Sever Zotta, cumnatul lui Iancu Flondor, fost director al Arhivelor din Iași, membru corespondent al Academiei Române, cunoscut genealogist, editor de documente, fondatorul primei reviste românești de specialitate „Arhiva genealogică”, ridicat și el de la Dăvideni, sat de la poalele Carpaților, de pe Valea Siretului.

Pe timpul recoltării, Nicolae Micailu îl luase la seceriș pe Constantin, feciorașul său cel mai mare, care abia împlinise vârsta de 12 ani. Secerătoarea îi crâmpoșise un picior. Sărind să-l salveze tatăl rămase fără degete la o mână. Pe Constantin îl transportară la spitalul din Actiubinsc, unde aveau să-i amputeze piciorul.

Până la acea zi de pomină, Nicolae Micailu câștigă împreună cu féciorul său 50 kg de grâu. Veni acasă doar cu 25 kg, deoarece alte 25 kg rămase în fondul Armatei Roșii. Dorul de baștină nu-i lăsa însă în pace. În 1946, familia Micailu era mai înstărită decât familiile localnicilor. Ea avea două vaci, găini, oi, capră, porci. La începutul anului 1947 în sfârșit, Nicolae Micailu, primise permisiunea oficială de-a se întoarce în Bucovina.

Vânduseră animalele, păsările, bordeiul l-au dăruit Natașei Dobrovolschi. La 12 martie 1947, porniră spre casă. Cu cât se apropiau de Bucovina, cu atât Elena Bândiu, mama Savetei se simțea mai bine, deși era cam bolnavă. Când ajunseră la Cernăuți, ea puse picioarele în pământ de-a binelea. Când se văzură în Ciudei, Nicolae și Saveta, socrii lor Lazăr și Elena, cât și copiii lor, Constantin, Gheorghe, Ileana și Rodica, au îngenunchiat și au mulțumit Domnului, că au ajuns la baștină. Ajunseră la ograda părintească. Elena, nora Rahirei bătu la geam.

— Nu cunoaștem pe nimeni, urmase răspunsul. Avem ordin de la primărie să nu primim pe nimeni.

Atunci se apropie de geam Nicolae.

— Dă-mi drumul măcar mie, mămuță.

— Tu ești Colaiță ?

— Eu mămuță, cu toți ai noștri.

Casa se umplu de lumină și bucurie. Se așezaseră la masă și toți povesteau prin câte au trecut până la aceste clipe.

Era mare bucurie în această familie care atât de mult suferise, dar și-a păstrat demnitatea.

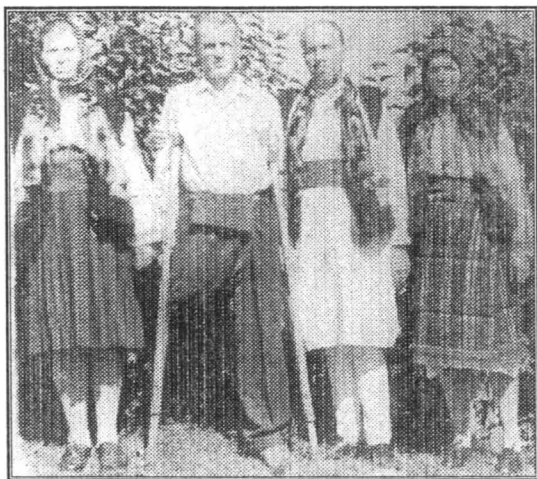
Nicolae MARIUȚAC

AM FOST UN NOROCOS

Cu doi ani în urmă, am plecat la Carapciu la badea Artim Irimescu să-mi relateze întâmplările de la Fântâna Albă, „Katyn-ul românesc” cum i-au mai spus unii...

L-am găsit acasă. Se plimba prin curte fără piciorul drept, „dar” făcut de bolșevici...

**Lui Artim Irimescu din Carapciu „eliberatorii”
i-au făcut un „cadou” pe viață. După
reîntoarcerea din Karelia i-a fost amputat
piciorul drept.**

— De la Hliboca, când am luat-o atunci pe drumul Golgotei – începu să depețe întâmplarea badea Artim – am tras o fugă până acasă la Carapciu. Înspre seară, împreună cu alți gospodari din Carapciu, Iordânești, Cuciu Mare, am pornit spre Suceveni. Nu știam nimic de soarta celor plecați spre Fântâna Albă, că raziile împânziseră pădurea Comâienții. La hotarul Carapciului cu Sucevenii ne-au barat calea soldați sovietici călări. Ne-au somat să ne oprim și să ne întoarcem. Mulți n-au dat

ascultare și au încercat să fugă. Atunci s-a tras în plin...

Dintre carapcienii noștri au căzut atunci Nicolae Corduban, Traian Tovarnițchi, Cozma Opaț, Vasile Tovarnițchi. Pe Gheorghe a lui Dumitru Tovarnițchi l-au împușcat când trecea Siretul pe punte; a căzut în apă și l-au găsit peste cinci zile. Eu am fost rănit în piciorul drept, glonțul mi-a trecut prin os. Am fost urcat într-o mașină împreună cu alții ca mine, Vasile Opaț, Petrea Ungureanu, Gheorghe Opaț și duși la spitalul din Cernăuți.

Trebuie să vă spun, că ultimul a murit pe drum. La spital am fost păziți de santinele, ca niște criminali. După ce ne-au lecuît ne-au dus în subsolurile Mitropoliei Bucovinei, la cercetări...

Înainte de 1 aprilie 1940 am fost și eu la Hliboca cu cererea ca să ni se permită trecerea în România. Cu unii vorbeau frumos, pe alții se înfuriau. Ziceau, că dacă românii ne vor cere, au să ne dea voie să plecăm.

Ne-au preîntâmpinat și la 1 aprilie 1940, că dacă vom pleca fără voie, n-are să ne fie bine. Dintre ai noștri, dacă au fost câțiva care cunoșteau limba rusă. În timp ce ne ridicau pe noi, au fost reținuți toți acei aflați pe toloaca Carapciului. Atunci au fost prinși și frații mei, Traian și Petrea Irimescu, care n-au mai revăzut satul natal.

M-am căsătorit în 1941 și nevasta mea a dat de urma mea abia după o săptămână, după colțunul rămas pe toloacă...

Apoi altă nenorocire s-a abătut asupra ei. La 13 iunie 1941, i-au fost ridicați părinții, fratele și sora. Unul, care s-a întors din iadul stalinist povestea că socrul s-a rugat până în ultima clipă : „Dați-mi de lucru, sunt în stare să lucrez orișice ca să-mi câștig bucățica de pâine“. Au murit de foame cu toții... Pe fratele nevestei l-au găsit după vre-o trei zile. S-a pus după o sobă să se încălzească și n-o avut putere să se ridice...

De la fratele Traian s-a întors în sat doar un cântec ... Țin minte doar ultimele cuvinte:

✦

„Rând pe rând
Toți ne ducem în pământ.
Tu mori azi și eu mor mâine
Toți murim de dorul pâinii...”

De ce au hotărât oamenii să treacă frontiera? S-a dus vestea că nemților și polonezilor li s-a promis repatrierea. Niște evrei din Storojineț făceau pentru câteva ruble documentele de plecare. „Nacialnicii“, adică șefii, în loc să ne lămurească, ne speriau cu urșii albi și Siberia. Astfel, la un moment am ajuns să declarăm cu toții : „Ori duceți-vă voi de aici, ori lăsați-ne pe noi să trecem în România“. Oamenii au ajuns să nu mai creadă nimănui...

Dar eu, de fapt, sunt un norocos. După 1944 am văzut iadul stalinist în Karelia. Am fost printre cei 600 rămași numai pielea și oasele, cărora ne-au dat drumul acasă. Că doar atâția au rămas, din 4.000...

Aveam o manta ferfenițită și tot drumul am ținut-o să nu cadă de pe mine. Când am intrat în casă, atâta am zis femeii: „Cheam-o pe mama, că până mâine dimineață n-ajung“. Tot atunci mi s-a așternut și

mantaua, ca o rochie, la picioare. N-avea pe ce se ține, cântăream cât un copil... Apoi în spital mi-au tăiat piciorul rănit în 1941 la graniță... Mi-a degerat la Onega și a început cangrena... În rest îi mulțumesc pentru toate lui Dumnezeu și nevestei mele că am ajuns să mai trăiesc așa invalid cum sunt.

Recent am aflat că badea Artim a plecat pe lumea celor dreți. M-am dus la Carapciu și feciorii mi-au spus că tatăl lor a murit de-acum șase luni. Dumnezeu să-l odihnească!

Măcelul de la Fântâna Albă
(reproducere după gazeta „Bucovina“, 21 mai 1942)

32 DE ANI ASCUNS DE FRICA BOLȘEVICILOR

După demobilizarea sa dintr-un regiment românesc de grăniceri, Ichim Voloșciuc s-a însurat cu Ghenuca, aleasa inimii sale, o fată chipeșă și foarte harnică. Și-a durat gospodărie nouă, avea nouă fălci de pământ, vite, cal, plug, unelte de muncă și bunul Dumnezeu le-a dăruit cinci copilași ca niște floricele, cărora le-a pus nume ca prin partea locului (așa cum e obișnuit la Cireș): Gheorghe, Arcadie, Toader, Nicolae și Ileanuța.

Când s-a vestit că „eliberatorii” au trecut Nistrul, Ichim s-a gândit să se refugieze într-un sat din sudul Bucovinei. S-a alăturat împreună cu familia unei coloane de refugiați și nu s-a oprit până la Vicovu de Sus. Casa, acareturile, vitele, tot avutul agonisit cu sudoarea frunții, le-au lăsat pe seama unei cumnate.

Când o subunitate de soldați sovietici au pătruns în Cireș, cei care aduceau „belșugul și fericirea” s-au dedat, cum erau deprinși, la jafuri. Fără să întrebe dacă aveau voie sau nu, au scos din grajdul lui Ichim o vacă, au înjunghiat-o și au pus-o la frigare. Cumnată-sa, speriată de cele întâmplăte, a trimis un băiețel călare până la Vicovu de Sus cu vorba că gospodarul să se întoarcă la Cireș că era prăpăd. Cu inima frântă de durere, Ichim a luat calea întoarcerii. Un an întreg a trăit sub imperiul groazei, căci cozile de topor îl amenințau cu deportarea. În vara anului 1941 când armata română i-a pus pe fugă pe sovieticii ce ocupaseră nordul Bucovinei, Ichim a răsuflat a ușurare și, simțindu-se din nou stăpân pe destinul său, și-a văzut cu tragere de inimă de treburile gospodărești. Dar în

Gheorghe VOLOȘCIUC
din satul Cireș, după 32 de
ani de ascunziș de frica
bolșevicilor.

primăvara anului 1944, molima bolșevică s-a răspândit din nou în nordul Bucovinei. Și iarăși vrednicul gospodar din Ți-reș a luat calea bejeniei; dar nici de data aceasta n-a rămas la Vicovu de Sus, unde se refugiase. Nu putea lăsa omul să i se vânture avutul, în sat era nevoie mare. „Stribocii” și „activiștii” își făceau de cap, mânau oamenii la munci silnice în Karelia, iar tinerii de la 14 ani în sus erau vânați pentru a fi duși la Donbas, la restabilirea minelor de cărbune.

Fiul cel mai mare al lui Ichim Voloșciuc, Gheorghe, împlinise tocmai 14 ani. În orice moment putea fi scos din casă și pornit spre Donbas. Trăia cu frica-n sân băietănașul. Într-o zi el a văzut cum „stribocii” l-au împușcat pe un băietan de 17 ani care, de teamă să nu fie luat la Donbas, s-a ascuns în podul casei, în fuioarele de cânepă. A ținut o fugă până la casa lor din deal și, fără să le spună ceva părinților, și-a făcut ascunzătoare în fânul de pe podul grajdului. Avea gândul să stea acolo până în sat va înceta vânătoarea tinerilor. Ascunzătoarea pe care și-o făcuse era atât de meșteșugită încât nimeni nu-l putea descoperi în cazul vreunei percheziții. Doar noaptea cobora de acolo pentru a-și pune gura la cale. Arcadie, Toader și Nicolae erau încă mici și pe ei nu-i păștea primejdia de a fi prinși cu arcanul și escortați spre Donbas. Dar Gheorghe era căutat de „striboci”. La casa lui Ichim ei erau „oaspeți” deși. Veneau cu o singură treabă: Să pună mâna pe Gheorghe. Lui Ichim Voloșciuc i s-a luat pământul și animalele de muncă. Apoi „activiștii” au vrut să-i taie în două stodoala, căci era nevoie de materiale de construcție pentru grajdurile colhozului. Când unii dintre ei s-au urcat pe acoperiș cu topoarele în mâini, Arcadie, Toader și Nicolae au izbucnit în plâns și imputernicitului Kotovoi i s-a muiat inima. Dacă ar fi tăiat stodoala, ar fi dat de ascunzătoarea lui Gheorghe și băietanul ar fi căzut drept în labele iscoadelor bolșevice. Deposedat de avutul pe care l-a moștenit prin muncă cinstită, Ichim Voloșciuc s-a văzut silit să lucreze cioban la stâna colhozului. Gheorghe aproape că nu ieșea din ascunzătoarea sa, căci zi și noapte „NKVD-iștii” și „stribocii” făceau razii și împușcau în stânga și în dreapta. O dată a scos capul din fân să vadă printr-o crăpătură a acoperișului ce se petrece afară. Și tocmai atunci a răsunit o împușcătură și gloanțele au nimerit în vadra de la cumpăna fântânii. I-a înghețat măduva de groază și multe nopți n-a mai coborât din podul grajdului. De la un timp, când satul, crezându-l pe undeva pierdut sau fugit în România a uitat cu desăvârșire de el, a prins să iasă în nopțile cu lună, afară, și să lucreze prin grădină. Prășea, cosea, desfăcea porumb, hrănea iepurii, așeza fânul în prepeleci, strângea cartofi. Și lumea a început să se mire că în gospodăria bătrânului Voloșciuc lucrul sporea numai în timp de noapte, după ce megieșii stingeau lămpile.

Cineva s-a dus la autoritățile raionale și a anunțat. Imediat la fața

locului au venit de la comitetul raional de partid, de la miliție. S-au învățat, au scotocit, însă nimic bănuitor n-au găsit. Bietul Gheorghe Voloșciuc, știindu-se căutat, nici nu mai cobora din pod. Simțind însă că începe să slăbească s-a arătat în lume în primăvara anului 1979. În Cireș s-a făcut mare zarvă, căci nimeni n-a bănuțit că din 1947, Gheorghe Voloșciuc a stat ascuns în podul grajdului. Atunci, fratele mai mare, Arcadie i-a zis:

— De-ar veni de la Storojineț să te ia le-o-i spune toată întâmplarea și i-oi ruga să mă arunce pe mine după gratii...

— N-ar trebui să mă arunce nici pe mine, nici pe tine după gratii, i-a răspuns Gheorghe, căci dacă aș fi făptuit o crimă, cred că în 32 de ani de mucenicie mi-am răscumpărat vina. De-ar vrea să mă închidă, n-au decât s-o facă. Nu mai suport întunericul. Poate aș fi fost astăzi și eu în rând cu lumea, poate aș fi avut nevastă, copii, dar frica de bolșevici m-a făcut să mă izolez de oameni. Când am văzut cum l-au împușcat pe Muha, băietan de 17 ani, care nu voia să fie luat la Donbas, cum l-au înșfăcat pe unchiul Gheorghe pentru a fi dus la munci în Karelia, cum ne-au luat „activiștii raionali” carnea când a tăiat tata un porc ca să aibă cu ce ne hrăni, mi-am zis că mai bine să duc o viață de sihastru, ascunzându-mă în fân, pentru toată viața, decât să mă dau pe mâna călăilor staliști. Acuma, facă ce vor cu mine, ducă-mă unde știu, arunce-mă unde li-i voia.

Nici Gheorghe și nici Arcadie n-au fost judecați. Despre Gheorghe unele ziare din Cernăuți, au scris ca despre un sălbatic, chipurile, s-a ascuns numai din prostie, de razele binefăcătoare ale „soarelui puterii sovietice”.

Gheorghe Voloșciuc a mai trăit vreo 12 ani și a lucrat într-o brigadă rutieră. Plămâni, ficatul și rinichii i-au fost distruși și medicii nu i-au putut salva viața.

Stau pe scaun, față-n față cu Arcadie, fratele lui Gheorghe. Depănându-mi întâmplarea, își șterge, din când în când, cu podul palmei, lacrimile ce-i șiroiesc pe obraji. Când ajunge la capătul istorisirii, mă întrebă:

— Vezi ce ne-au adus bolșevicii? Oare ai noștri nu s-or mai întoarce niciodată?

— Totul o să fie bine, îl liniștesc. Să mai avem răbdare.

— Să dea Dumnezeu măcar o zi să trăiesc cu bucurie și apoi nu mi-o părea rău să mor. Să-ți spun drept, frica ce mi s-a încuibat în suflet din fragedă copilărie, încă nu m-a părăsit.

Îmi iau rămas bun și îngândurat îmi grăbesc pașii spre Pătrăuți mei, al treilea sat de la Cireș.

Mă întâlnesc în drum cu niște creștini, care mă întrebă dincotro vin și încotro țin calea. Le spun, și ei se lasă cuprinși de un val de amărăciune ce li se întipărește pe față.

Unul îmi zice :

— Au avut mult de suferit oamenii aceștia. Acum, Arcadie a cerut un loc de casă pentru un fecior al său, căci vrea omușorul să nu-i fie înstrăinat pământul strămoșesc. Dar cererea le-a fost respinsă. La putere frate, acum-a-s neocomuniștii, nepoții bolșevicilor stalinisti. Aceștia așteaptă să fie restabilit imperiul roșu ca să nu-și piardă privilegiile ce le-au avut. Nu vezi cum au început să odrăslească pe la noi ideile staliniste?

Mă înfior și nu zic nimic. Îmi amintesc cum în zilele puciului de la Moscova, unii activiști locali ai puterii sovietice (pe care lumea încă nu i-a uitat!) s-au și grăbit să întocmească listele negre, pe care au fost trecuți în primul rând, membrii filialelor din satele românești de pe Valea Siretului ai Societății de Cultură românească „Mihai Eminescu”, care urmau să fie arestați și duși iarăși în exilul siberian. Noroc că s-a întâmplat altfel!

**Execuție prin spânzurare la Adâncata (Hliboca),
reproducere după gazeta „Bucovina“, 2 septembrie 1942.**

SOTUL ȘI SOȚIA - 12 ANI ȘI TREI LUNI VIAȚA DE SIHĂSTRIE

Am aflat cândva, că și la Cupca, un gospodar, dar mare, Vasile Timiș, împreună cu soția sa, Catrina, au stat 12 ani și 3 luni ascunși în podul grajdului. Pe lelița Catrina am găsit-o la cumnată-sa Catrina Morari, care trăiește împreună cu familia feciorului Nicuță. Catrina Morari e grav bolnavă și cumnată-sa vine regulat la dânsa s-o mângâie c-o vorbă bună.

— Bună dimineața, leliță Catrină!

— Mulțumesc dumneavoastră, mi-a răspuns lelița Catrina cu un dialect care se vorbește la Cupca.

— Aș dori, leliță să știu corect cum vi-i numele și pronumele ?

— Pe bărbat l-o chemat Timiș Vasile a lui Lazăr, iar pe mine Slănină Catrina a lui Toader...

— Când v-ați căsătorit aveți pământ mult ?

— Mie mi-a dat tata două fălci de pământ, iar lui Vasile i-au dat părinții patru fălci... Din cinci feciori câți au fost, socrul meu l-a ales pe cel mijlociu, pe Vasile să rămâie în casă. Făcuse armata la 8 Vânători la Hotin. S-a căsătorit cu mine. Aveam cai, căruță. Trăiam împreună cu socri și ne împăcam tare bine. A venit războiul. Vasile a plecat cu unitatea în România. A luptat pe front. Anul 1944 îl găsește cu regimentul la Podu Iloaiei, Iași. S-a dat ordin ca românii din ținuturile

Soții Vasile și Catrina TIMIȘ din satul Cupca după 12 ani și 3 luni de viață de sihăstrie.

ocupate de ruși să se întoarcă acasă. S-a întors pe furiș acasă, fiindcă nu avea documente și se temea să nu-l prindă rușii. S-a întors noaptea în sat, flămând și necăjit. În sat stăpâneau „eliberatorii”. L-a întrebat pe tătuța:

— Ce să fac tătuță ?

— Măi Vasile, ascunde-te în standoală că poate rușii s-ar duce și or veni ai noștri și va fi bine. Peste vreo câteva zile am aflat că s-a închis frontiera cu România. N-aveam chip să mergem la Țara-mamă...

Eram izolați. Documente n-aveam; ne-am hotărât amândoi să ne ascundem în standoală. Și iată că în podul grajdului ne-am făcut ascunzișul, într-un lădoi mare de ovăz. Aveam răsuflarea pe o gaură cât băgai mâna. Așa am stat zi și noapte în podul grajdului, fiindcă nu era chip să ieși afară pentru că la socri în casă sovieticii au cazat un grup de muncitori silvicultori care trăiau la noi în casă. Mâncarea ne-aducea Mărioara, mama lui Vasile... Prin sat mișunau „sribocii” făcând razii să prindă tineretul să-l ia la Donbas și în Karelia. Și mai stăteau în casă și niște soldați ruși. Primar era unul Macriniuc din Camenca, un neromân. „Sribocii”, așa-zisa miliție populară, erau toți din calici și derbedei. Țin minte că erau, cei mai activi, doi, unul Ilie Movilă, altul Silvestru Buta. Niște lichele...

În lădoi, unde eram ascunși, ne înveleam cu o chilotă de pene și cu una de pănușe de păpușoi. Și așa zi și noapte stam în lădoi în podul grajdului izolați de lume. Ziua citeam Psaltirea, Ceraslovul și alte cărți sfinte. Părinții lui Vasile ne aduceau mâncare în pod.

Cum v-am mai spus, la noi în casă erau cazați și niște soldați, iar în ogradă era o mitralieră. Să fi știut ei că noi suntem în pod !...

Prin 1955, cineva a anunțat că suntem ascunși acasă. A urmat apoi o percheziție de milițieni, au tot cotrobăit neputând găsi nimic.

Soacră-mea era tare slabă și eu m-am hotărât să mă scobor din pod. Asta era prin 1957. Când soacră-mea a slăbit, eu i-am citit Psaltirea. Vasile a hotărât să iasă și dânsul din ascunziș. A doua zi s-a gândit să plece la Storojineț să se prezinte. Peste noapte a visat că cineva i-a zis: „Scoală-te Vasile și du-te că Dumnezeu e cu tine și nici un păr din cap nu-ți pică!” A doua zi, Vasile s-a îmbrăcat și s-a dus la Storojineț. Acolo n-a găsit procurorul. Și s-a dus peste o zi la Cernăuți. Acolo l-a văzut o doamnă care se ținea de el zicându-i : „Povestește-mi și mie cum vi s-a întâmplat!” Și Vasile i-a povestit toată întâmplarea, la care doamna a afirmat că a fost cu trei ani în urmă amnistia și nu mai este nici un pericol să umbli liber. Pe urmă s-a dus la procuratură. Procurorul a zis: „Doisprezece ani și trei luni este o sentință foarte mare și acest om și-a ispășit orice pedeapsă. Du-te Timiș acasă, că noi i-om spune la niște tovarăși, care au să meargă să vorbească ca să te înscrii în colhoz, dar să lucrezi cât poți”.

Au venit de la comitetul raional de partid, de la miliție de la Hliboca și mi-au zis: „A spus bărbatul să-mi dați arma cu care ați stat ascuns”.

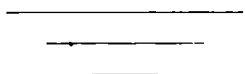
— Puteți să-mi tăiați mâinile dacă am avut noi vreo armă, le-am răspuns.

Apoi ne-am înscris în colhoz și lucram amândoi... Veneau ofițeri de la miliție, veneau de curiozitate să afle unde am stat ascunși. Voiau să știe cum am trăit și cum am stat... Așa a dat Bunul Dumnezeu și am scăpat și nu ne-au făcut nimeni nimic. Am dus 12 ani și trei luni de adevărată sihăstrie citind Scriptura și alte cărți sfinte. Toate posturile le-am postit în pod pe ger, în frig și n-am fost nici o minută bolnavi.

Acuma, la acești 83 de ani, când mă gândesc cum a fost, mă îngrozesc. Am avut noroc că și vecinii toți erau buni și nu ne-au denunțat nimeni nicăieri.

Vasile e în lumea dreptilor, iar cu mine în casă trăiește Nicuță. Nicuță e feciorul cumnatei mele, Catrina. Cumnata mea e tare bolnavă după cum ați văzut, dar fiecare suntem cu zilele pe care ni le-a dat Dumnezeu, a încheiat lelița Catrina, soția lui Vasile Timiș din Cupca, sat românesc de pe Valea Siretului, cu oameni gospodari, care au avut destule de suferit de pe urma ocupației bolșevice, un sat de gospodari – se spune – veniți din Ardeal, aduși cândva de un anume boier Cupcia.

Mi-am luat rămas bun de la lelița Catrina Timiș, născută Slănină, lăsând-o cu lacrimi în ochi, amintindu-și de vremurile de restriște, și poate cu gândul, că odată și odată, Dumnezeu își va întoarce fața și spre noi, românii...

ȘI EI AU LUPTAT...

Apariția în lume a două imperii ale răutăților, Uniunea Sovietică și Germania fascistă, au împărțit omenirea în două tabere vrășmașe. De atunci, de la 28 iunie 1940, începe marea înstrăinare de neam și țară a românilor din acest ținut. A doua trădare a fost la 23 august 1944. Sute de mii de ostași patrioți au fost dați pe mâna bolșevicilor învingători. Doamne, cum se poate ca omul care-și iubește neamul, luptă și nu-și precupește sângele și chiar viața pentru întregirea ogorului străbun, să

Frații Ion și Vasile MONICA din Pătrăuții de Sus pe front în Crimeea (1942) în Regimentul (românesc) 2 artilerie călărească.

fie lăsat la nevoie, îmbrâncit în modul cel mai barbar în ghiarele dușmanilor. Și apoi acei care vor avea fericirea să supraviețuiască să fie considerați și tratați ca dușmani?... Ai cui dușmani? Dușmani ai dușmanilor!... Iar Patria-Mamă, pe care au iubit-o și au apărât-o să uite de ei definitiv?! Acum peste o jumătate de secol, intenționând să găsești adevărații veterani ai războiului, trebuie să răscolești până la temelie localitățile noastre românești. Și ți-i mai mare jalea când dai peste un combatant, om în vârstă înaintată, care a luptat la Odessa, Crimeea sau Cotul Donului, la Iași sau Ploiești, vlăguit de puteri în prizonierat, în lagărele staliniste ale morții, la diferite munci silnice, bătut, insultat și speriat de NKVD-iști și alte „autorități” sovietice, încât

acum nici nu mai vrea să-și amintească de faptul că a luptat pentru întregirea țării. Ți se rupe inima când îi vezi pe acești oameni, foști bravi ostași, atât de neputincioși, băgați în sperieți și părăsiți de toți. Doamne, ce bătaie de joc; pentru eroism și alte virtuți militare, cei mai devotați fii ai țării să ajungă să fie persecutați pe parcursul întregii vieți!

Voi povesti despre trei bravi ostași ai armatei române, născuți la Pătrăuții de Sus, frații Vasile și Ion Monica și Ichim Pojoga, care au petrecut câte șapte ani în armată, front și prizonierat.

Vasile s-a născut în 1912. Părinții s-au bucurat tare, că vor avea o mână de ajutor, iar peste doi ani s-a născut al doilea fecior Ion. Timpul trecea. Ion a fost chemat la oaste. Tatăl său, Ștefan a lui Cică, i-a zis :

— Măi Vasile, noi avem gospodărie și îi nevoie de brațe de muncă, ce-ar fi să faci armata la călărași cu schimbul.

Zis și făcut. Tata i-a cumpărat cal. Și în loc de doi ani a fost luat pe șase luni. Serviciul l-a făcut în Divizionul 2 artilerie călăreață Rădăuți. Anul 1940 îl găsește concentrat la Coțmani pe Ceremuș. Au apărut tancurile sovietice. Vasile n-a dovedit să treacă în România. Un an sub povara puterii sovietice. Apoi a început războiul. Mobilizări și concentrări. La 30 august 1942 se afla la Divizionul artilerie de munte Sebeș-Alba, atunci a primit ordin divizionul să plece pe front în Crimeea. Botezul războiului l-a primit la, Simferopol, Sudac, Sevastopol în componența Divizionului 2 obuziere de munte. Acolo l-a cunoscut pe generalul erou Leonard Mociulschi. În 1944 era retras în țară, în refacere la Bacău. Primește două luni concediu, iar după aceea este trimis pe front la Iași. La 21 august 1944 au fost încercuiți pe linia Chișinău - Iași, luați prizonieri și duși în lagărul de la Bălți, iar apoi peste 2 săptămâni duși în Republica Autonomă Mordvină (pe Volga). Acolo, într-o pădure cu câteva barăci era un cimitir uriaș. Semăna să fie cimitir de ostași români. Mai târziu a aflat că sute de ostași români și nemți au fost împinși cu buldozere și îngropați în gropi comune. Vasile mi-a povestit că la Sevastopol de asemenea a văzut un cimitir de nemți și români. Iată cine au fost bolșevicii ! A fost purtat prin diferite lagăre din regiunea Sverdlovsc (Ural) ca tăietor de pădure.

În 1947 s-a întors la baștină. A muncit în colhoz până la pensie. Și toată viața n-a dovedit niciodată să afle sfântul răspuns: „Pentru ce am luptat?” Până la urmă s-a împăcat cu soarta. Dar ce avea să facă dacă veterani ai războiului, temerari și fii credincioși ai poporului au fost recunoscuți ceilalți... „învingătorii”.

Ion, al doilea fecior al familiei Monica, s-a născut în anul 1914. Ca și fratele Vasile, Ion a fost călăraș cu schimbul. Anul 1940 îl găsește concentrat în satul Ojevo, actualul raion Secureni - reg. Cernăuți, Ucraina (județul Hotin de altădată).

Pe la 11 noaptea am aflat de la comandament, că nordul Bucovinei și Basarabia au fost cedate sovieticilor - regretă Ion Monica. Tot atunci am primit ordin de retragere pe poziții, dar n-ă fost așa. Armata română s-a retras până la Rădăuți. Mulți basarabeni din regiment au trecut de frică de partea bolșevicilor. Eu am mers cu regimentul la Rădăuți. Peste câteva zile s-a pus frontiera. Regimentul nostru se pregătea zi și noapte de război. În 1941, când s-a dat ordin să trecem Prutul eram la divizion la Hunedoara. Ne-am deplasat cu Armata a 4-a la Odessa. Am luptat la Dalnic. După cucerirea Odesei am luptat în Crimeea, la Alușta. Ostașii români au fost foarte umani. Noi împărțeam bucățița de pâine cu copiii localnicilor, a încheiat Ion Monica.

Fostul combatant, a trecut prin infernalul prizonierat sovietic. A fost prins în 1944 pe muntele Ai-petri. Ostașii români erau păziți de un detașament de partizani bolșevici cruzi. Prizonierii erau crunt bătuti și numiți fasciști. Mâncare li se da apă chioară, sărată și două sute de grame de pâine. Ion Monica a văzut cazul când doi ofițeri ai armatei române, un locotenent-colonel și un maior, nevrând să se predea în prizonierat și-au tras câte un glonte în tâmplă.

Sovieticii se comportau foarte brutal cu prizonierii români. Pe urmă a fost adus în Donbas, unde a lucrat la minele de cărbuni și în 1947 se întoarce la baștină. A muncit în colhoz până la pensie.

— Să-ți spun eu, fost cavalerist. Omul e om atât timp cât este în șa; ostașul e brav numai atunci când învinge, mi-a spus cu lacrimi în ochi badea Ion.

ȘAPTE PAȘTI N-AM FOST ACASĂ...

...își începe povestirea fostul combatant, sergentul Ichim Pojoga, care a făcut armata la 8 Vânători de munte Cernăuți, dislocat la Hotin. Efectivul acestei subunități avea menirea de a acorda ajutor grănicerilor. Destinul lui seamănă ca două picături de apă cu destinele a sute de mii de bărbați români din nordul Bucovinei...

În 1944 fuseseră mobilizați și nimeri la Lipnic-Ocnița, în Basarabia. Peste două săptămâni veni în concediu la baștină, la Pătrăuții de Sus, dar peste trei zile se pomeni rechemat prin telegramă la unitate.

— Am plecat de urgență, își împrăștează memoria Ichim Pojoga. Unitatea mi-am găsit-o la Oglinzi, lângă Târgu Neamț... Dimineața, în ziua de Paști ne-au dat câte o păscuță și două ouă roșii... Căpitanul Stamate rosti o cuvântare înflăcărată, anunțându-ne că în acea zi intrăm deja pe linia de foc.

Eu eram caporal și comandant de mitralieră... S-a început lupta. Zeci de mii de gloanțe șuierau în jurul meu. Îmi părea că mor în fiecare secundă. Către seară am fost încercuți de bolșevici și trimiși sub escortă la Bacău, de acolo la Iași. Apoi au urmat trei săptămâni în vagoane de vite. După aceea, doi ani de lagăr în prizonierat în Siberia.

Avuse noroc că șeful lagărului se dovedea a fi un om de treabă. De aceea în acest lagăr au supraviețuit mai mulți oameni decât în alte lagăre. Chiar și atunci când ni s-a dat drumul la baștină ne-a povățuit

Caporalul Ichim POJOGA din Regimentul 8 vânători pe frontul de la Iași (1944).

omeneste: „Care din voi veți ajunge în puterea nopții la destinație nu dați buzna în casele voastre. Interesați-vă de la vecini, la cunoscuți, ce este pe acolo...”

Mie tot mi-au fost de folos aceste sfaturi, zice Ichim Pojoga amărât. Cu toate că am ajuns acasă dimineața, pe primul sătean pe care l-am întâlnit, l-am întrebat cum e situația la Pătrăuții de Sus.

— Ce să-ți spun, măi Ichim nu-i bine. Sovietele își fac de cap.

Am venit acasă. Soția era tristă. Prin sat mișunau NKVD-iștii și „stribocii”... Într-o zi m-au arestat și m-au dus la secția de miliție, la Hliboca. Șeful acestei instituții, Vedernicov, o namilă de om îmi spuse răspicat:

— Noi știm totul. Tu împreună cu șeful de post, Găină, ați împușcat în 1940 zece parașutiști sovietici. Până deseară la ora zece vei sta în beci și te vei gândi. Dacă vei povesti sincer cum s-au petrecut lucrurile, voi mai vedea eu ce voi face cu tine, dacă nu te împușc, canale fascistă ce ești tu !

Era punctual călăul. La ora zece seara începea „interogatoriul”: întrebări presărate din belșug cu sudalme bolșevice și bătăi sălbatice. Deacum nu mai puteam rezista, îmi venea să recunosc tot ce vroiau numai să nu mă mai bată... Am dovedit să spun că nu știu cine mă denunță fals.

Atunci, Vedernicov, șeful secției de miliție mi-a spus să mai repet o dată ce-am spus. A doua zi mi s-a dat drumul acasă. Doar la Pătrăuții de Sus n-a împușcat nimeni nici un parașutist!

Badea Ichim Pojoga mai este încă în viață. Feciorul său Gheorghe și cele două fete Catrinuța și Dorica sunt în rând cu lumea. Au și ei copii, deja unii dintre ei căsătoriți.

A lucrat 32 de ani în colhoz. S-a ales doar cu o pensie mizerabilă și cu o bucată de pământ. Tot atât a lucrat și soția sa Mărioara. Cu atât s-a pricopsit fostul combatant, care și el a luptat, dar fiind disprețuit toată viața ca veteran, neavând nici un drept, dacă așa au fost timpurile...

ILIE GHERMAN, ZIS „CIOCĂLĂU“

În cadrul protestului general al maselor de români represați de imperiul roșu s-a aflat și crăsneanul Ilie Gherman, zis „Ciocălău“, care a acționat mai mult de unul singur.

M-am întâlnit cu mulți oameni, bătrâni și nu prea, care l-au cunoscut. L-am rugat să-mi povestească despre acest „Ciocălău“. Unii au strâns din umeri căutându-și de cale, alții mi-au zis că nu e timpul să se vorbească despre el, neștiind ce schimbări poate aduce spre rău ziua de mâine. Și totuși s-au găsit crăsneni care să-mi depene, fie și fragmentar firul întâmplărilor, care l-au făcut pe Ilie Gherman să ia apărarea celor năpăstuiți de iscoadele sovieto-bolșevice.

Ca și părinții săi, Ilie era un bun gospodar. Avea vite, cai, căruță, pământ destul. În cele din urmă își cumpărase o casă nemțească la Crănsnișoara Veche. După ce s-a demobilizat din armata română – își făcuse serviciul militar într-o unitate de infanterie – tatăl său l-a sfătuit să se însoare. L-a ascultat și a pețit-o pe Rahira Bândiu din comuna vecină Ciudei.

Fiind un bărbat înalt, chipeș și inteligent, nu putea să se însoare decât cu o fată frumoasă și harnică. Se zice că omul, care trudea din zori

Ilie GHERMAN, zis „Ciocălău“ (în stânga) și camaradul său din mișcarea de rezistență (dreapta) Dumitru MITRIC la Crasna (1946).

și până în noapte în gospodăria sa, ar fi rămas nedumerit de intrarea rușilor în partea de nord a Bucovinei. S-ar fi întrebat, chiar în fața lumii: „Ce caută rușii pe-aici? Ce-au pierdut?”

Când iscoadele sovietice au început să măture ultimele grăunțioare de pe podurile gospodarilor din Crasna, Ilie s-a mohorât la față ca și cerul înainte de ploaie. Dacă treaba aceasta ar fi făcut-o numai cei veniți, el ar fi închis un ochi și ar mai fi răbdat. Dar cei care cumplit își mai băteau joc de țărani s-au dovedit a fi veneticii, niște coate goale, calicii satelor, lingăii și cozile de topor. Era un bun țintaș și s-a hotărât să pună mâna pe armă. Știa că nu se va putea împăca cu stăpânirea bolșevică și a luat calea codrului.

Auzind într-o zi că o femeie cu opt copii mici și lihniți de foame a fost luată și bătută la primărie pentru că nu era în stare să dea la stat cantitatea de cereale care i se cerea, deși iscoadele stăpânirii o lăsaseră fără tain, Ilie i-a pus atunci gând de pierzanie primarului sovietic Șcraba. Acesta era originar din Bănila pe Siret și parcă-l prinsese pe Dumnezeu de picioare. Băga groază în oameni, îi amenința cu deportările în Siberia la „urșii cei albi”. Pe la mijitul zorilor, pe când Șcraba, mulțumit de isprăvile sale din timpul nopții se întorcea la serviciu, pentru a batjocori alți țărani nevinovați, lângă primărie îl aștepta o „femeie” în tradiționalul port crăsnean. I-a dat binețe, primarul s-ar fi uitat lung la ea fiindcă n-o cunoștea, dar „femeia” a scos de sub cămeșoi o carabină și i-a culcat la pământ. Lumea a răsuflat ușurată, după ce câinele de Șcraba a zdohnit sub gardul primăriei.

Prin sat și prin alte părți s-a vestit cu iuțeala fulgerului că aceasta ar fi fost treaba lui „Ciocălău”.

După această întâmplare, soția sa Rahira a început să fie chemată la primărie și înfricoșată cu deportarea sau cu executarea pe loc, dacă mai avea să tănuiască locul unde-și avea Ilie ascunzișul. Rahira nu l-a trădat, dar cei din detașamentul de luptă împotriva „naționaliștilor burghezi” s-au pus la pândă. De prins nu-l puteau prinde, căci Ilie ba umbla în straie de femeie, ba se prefăcea în moșneag, ba îmbrăca haine militare, ba își punea uniformă de NKVD-ist. Aceștii își făceau de cap prin satele românești de pe Valea Siretului. Și cei mai dezământați erau „sribocii” așa-zisa „miliție populară”, recrutată din rândurile cozilor de topor a satelor de la poalele Carpaților.

Unul din cei mai dezământați sriboci s-a dovedit a fi Turiță (era din Huta Veche) și altul crăsnean get-beget. Porecla îi era Poleucă.

Într-o noapte, acești doi bandiți l-au jefuit pe gospodarul Gheorghe Grozavu. După ce l-au lăsat pe bătrân cum l-au lăsat, i-au mai furat și un cârlan pe care l-au înjunghiat și l-au pus la frigare. „Ciocălău” a venit în sat să facă dreptate. Întâlnindu-l pe Turiță, l-a

întrebat răzvedit: „De ce îți bați joc de oameni, nemernicule?!“ N-a dovedit bânditul de Turiță să caște gura că detunătura armei l-a prăvălit la pământ ca pe un sноп de secară. De frica lui „Ciocălău“, Poleucă s-a dus la velniță la Beta Cucii și-a băut spirit până a crăpat de inimă rea.

Ilie Gherman, fiind urmărit cu cerbicie, s-a retras împreună cu tovarășii săi Tatarin din Hilcea, Tiron din Cireș, Gătej din Dăvideni, Prodan din Storojineț și cu alții al căror nume ne-au rămas necunoscute, în creierii munților. De-acolo organiza acțiuni de pedepsire a celor ce terorizau pe țărani români a celor care s-au vândut cu trup și suflet stăpânirii bolșevice.

Odată a venit la Crăsnișoara Veche și s-a culcat alături de nevastă-sa pe fân, în podul grajdului. Pe la miezul nopții a simțit că NKVD-iștii și „sribocii“ îi înconjoară casa. Nu s-a pierdut cu firea. În timp ce NKVD-iștii s-au dat la ușă și pe la geamuri, somându-l să iasă din casă cu mâinile ridicate, el și-a dat drumul din pod pe-o costoroabă și a fugit prin păpușoaie. Când a ajuns la Crasna Putnei a slobozit în aer o rachetă. Imediat au răsunit împușcături, s-a dat alarma, și deși satul era înțesat cu militari, nimeni n-a fost în stare să-l prindă.

Altă dată, pe când își vizitase mama și pe când se strecura de la casa ei spre pădure, pe o cărăruie mai mult intuită decât reală, după el s-a luat un NKVD-ist cu revolverul în mână. Ilie i-a simțit furișarea, s-a lăsat urmărit, dar la marginea pădurii i-a stins tusea. În această întâmplare era însoțit de prietenul său, consăteanul Dumitru Mitric.

Și-ar mai fi apărat Ilie Gherman neamul năpăstuit de bolșevici, dacă n-ar fi fost trădat de un vecin, care l-a împușcat apoi în chip mârșav pe la spate. A fost omorât între 13 - 14 februarie 1948, adică spre sărbătoarea Frigului și l-a înmormântat soră-sa Măriuca, care are în prezent peste 80 de ani.

„Ciocălău“ a fost un om dârz, isteț, dibaci, puternic, un om care și-a iubit neamul, un om care s-a încumetat să se pună în calea puhoiului bolșevic. N-a fost șovin, xenofob și a iubit dreptatea neamului.

A dorit ca românii din nordul Bucovinei să fie liberi, gospodari, stăpâni la ei acasă și stăpâni pe destin; îi ura de moarte doar pe călăii poporului. N-a fost „tâlhar“, cum le plăcea unora să afirme până nu demult, ci mai degrabă un judecător al iscoadelor bolșevice dezmațate.

La Crasna n-a fost însă singurul om îndrăzneț care s-a pus în poară cu stăpânirea sovietică. Tot pe timpul acela, al stalinismului, un alt crăsnean, Tănase Romaniuc, ar fi rostit la o horă, următoarea strigătură:

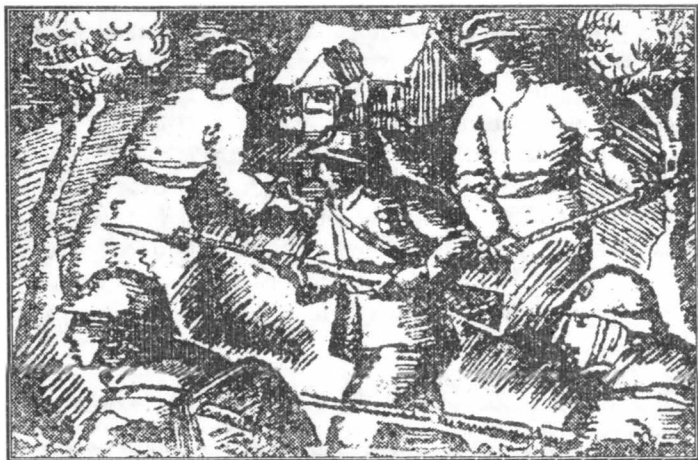
„Merge roata lin și lin
Mai apoi s-o prăvălim
Să ne pupe-n cur Stalin.“

Pentru aceasta, bietul Tănase a fost condamnat la 15 ani de pușcărie. Originar din Crasna a fost și poetul patriot Ilie Motrescu. Firul vieții sale tinere a fost rupt, tot pentru participarea la rezistența antibolșevică – nu cu arma, ci cu penița și cu talentul scriitoricesc – de alte iscoade ale stăpânirii sovietice, urâte de popor.

Tot într-o școală din Crasna a lucrat profesorul de limbă română Gheorghe Mihailiuc, care trăiește acum la Trestiana (actualul raion. Hliboca - reg. Cernăuți, Ucraina). El a fost considerat unul dintre principalii „naționaliști burghezi români” din nordul Bucovinei, doar pentru faptul că altoia la elevii săi dragostea față de limba maternă română.

Și tot la Crasna s-au găsit într-o iarnă temerari care, din cauză că nu li se permitea tinerilor să umble cu jocul „Malanca”, au dat foc la steagurile bolșevice.

Crasna, din apropierea frontierei și mănăstirii locului de veci a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, deci a fost unul din puținele bastioane ale românismului în anii dezmățului stalinisto-bolșevic.

Reproducere după gazeta „Bucovina“.

DUMITRU MORARI, PORECLIT „PĂTĂROI“, UN OM CU INIMĂ DE LEU

Despre Dumitru Morari, poreclit „Pătăroi“ din Pătrăuții de Jos am auzit multe...

Poate, că atunci fiind mai tânăr și neavând prea mare interes nu m-am interesat de dânsul mai de-a-proape... Dar au venit alte timpuri... M-am hotărât să-i scot din umbră pe toți acei, care s-au opus cu trup și suflet împotriva puhoiului bolșevic, opunând rezistență pentru păstrarea demnității naționale...

Dumitru Morari nu mai trăiește. A murit în 1989 la vârsta de 74 de ani. Am găsit-o acasă pe soția sa, Ileana. Ea mi-a spus că nu-mi poate reda toate întâmplările despre soțul ei, dar fiică-sa Anița știe mai multe despre el. Și iată, că în casă a intrat fiică-sa Anița, care are doar 24 de ani. La profil seamănă leit cu tatăl ei. Am apreciat aceasta privind la fotografia lui Dumitru. Am aflat de la ea că lumea îl poreclea „Pătăroi“, fiindcă tatăl lui

După șapte ani de cătănie la Regimentul 3 grăniceri Cernăuți și front și 12 ani de surghiun în Urali, la vârsta de 41 de ani când s-a întors acasă, Dumitru Morari arăta încă drept ca lumina.

Dumitru avea o pătrare mare pe care o împrumuta la tot satul pentru măsură.

Anița mi-a propus să mergem la moș Gheorghe Buta, zis a Fântânarului.

Moș Gheorghe trăiește doar a treia casă de la casa lui Dumitru Morari. Ne-am dat binețe. Moș Gheorghe, care-i cu trei ani mai mic ca Morari, m-a primit foarte binevoitor.

— Spuneți-mi, vă rog, ceva despre Dumitru Morari, i-am zis moșului.

— V-oi povesti totul ce știu despre vecinul și colegul meu Dumitru Morari. S-a născut în 1915 la Pătrăuții de Jos într-o familie de țărani săraci, dar cinstiți. A terminat șapte clase și ar fi urmat învățătura mai departe, dar părinții nu avea destui bani pentru a-l purta la învățătură. A muncit de tinerel și pe la gospodarii mai înstăriți ca muncitor și calfă de ciobotar, cioban și argat.

În 1937 este încorporat în armată, la Regimentul 3 grăniceri la Cernăuți. În armată, pentru istețimea sa, a ajuns să fie sergent și a fost și sanitar infirmier, dar a mai terminat niște cursuri de pregătire specială în trupele de grăniceri. În armată a înțeles ce înseamnă patriotismul românesc. În 1940 a venit acasă în concediu să vadă ce fac părinții, iar peste trei zile au intrat în sat bolșevicii. S-a deplasat imediat cu Regimentul 3 grăniceri la Rădăuți. De acolo a trecut, cu învoirea superiorilor frontiera înapoi să vadă ce mai fac părinții... Tatăl său murise, iar mamă-sa era chemată la primărie să declare unde este feciorul ei. Dumitru sta ascuns în podul grajdului când au venit niște milițieni și „activiști” din sat s-o ia pe maică-sa. Dumitru sta pe scară cu grenada în mâini și cu ZB-ul încărcat. Dacă „activiștii” hotărâu s-o ia pe mamă-sa, rămâneau toți morți, inclusiv și Dumitru și mamă-sa, că Dumitru ținea mâna pe focos. Ce s-o fi gândit boșevicii, c-au zis :

— „Pusti ostanetsia doma”, adică să ramână acasă bătrâna.

Peste două luni s-a hotărât să treacă frontiera în România. Era înarmat cu ZB-ul și cu două grenade la brâu. L-a luat cu dânsul și pe vecinul său Vasile Zmoșu, care era doar premilitar și avea numai 19 ani. Au trecut frontiera seara la orele 20,00 când grănicerii bolșevici luau cina. Povestea Vasile, după aceea, că i-a înghețat sângele în vine, dar Dumitru era foarte calm și i-a zis:

— Numai așa prin întâmplări grele te poți face adevărat ostaș ...

Dumitru a trecut de multe ori frontiera amenințând pe „activiștii sovietici” să nu-și bată joc de bieții oameni. Ei se temeau fripți, fiindcă nu știau că Dumitru e singur sau cu cineva. El avea prieteni și la Banila și la Dăvideni și la Crasna, care aveau aceleași năzuințe.

În 1941 s-a început războiul și Dumitru pleacă pe front. A luptat la Țiganca, Odessa, Marinpoli. În Crimeea, la Kerçi a căzut în

prizonierat. În 1944 când au hotărât să-l judece s-a trimis scrisoare în sat să i se dea caracteristică, ce fel de om a fost. Cineva l-a denunțat fals că cică Dumitru ar fi prins parașutiști.

Fiind judecat pe nedrept a fost judecat pe o sentință de 25 de ani ca deținut politic. A stat 12 ani în Celiabinsc (Urali). În 1956 s-a întors în sat datorită unei comisii care a venit din Germania la Celiabinsc și care a analizat situația prizonierilor de război. După atâtea suferințe Dumitru s-a întors acasă, găsind-o pe mamă-sa pe masă, care tocmai își dăse duhul. A petrecut-o pe ultimul drum. A lucrat în colhoz ca fierar, ca agricultor. Odată au venit de la raion un grup de activiști de partid să dărâme o capelă din cătunul Ilinca, a satului Pătrăuții de Jos. Dumitru s-a dus și i-a întrebat răspicat:

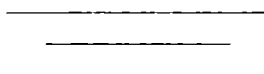
— „Ce scrie în constituție despre protejarea monumentelor istorice?”

Activiștii au boldit ochii și și-au căutat de drum, lăsând capela în pace.

Povestea soția sa că seara asculta posturile de radio „Europa liberă” și „Vocea Americii”, cu speranța că încă va mai fi bine. N-a dovedit bietul să vadă căderea ciumei comuniste. A fost bolnav grav ultimii cinci ani. Oamenii din sat povestesc despre el cu stimă: „Era bun, să fie cât mai mulți ca „Pătăroi”.

Da. Într-adevăr, lui i-a plăcut dreptatea și a fost un patriot al neamului nostru. Ar fi un păcat să nu se scrie despre dânsul. Anița, fiică-sa, are trei copii. Băiețelul de cinci ani îl cheamă Dumitru. „Eu îș tot Dumitru ca moșiu” - spune micul Dumitraș. Mă uit la el și mă gândesc: „Încă nu se pierde neamul nostru cât se vor mai naște stejari din stejari, iar Dumitraș seamănă leit bunicului său.

Dumitru Morari a fost un om cinstit, bărbătos, îndrăzneț, patriot. Fie cât mai mulți ca el!

NĂPĂSTUITUL, PETRE CIURIUC

- Bun întâlnişul, bade Petre !
- Bună să-ți fie inima, măi Dragoș !
- De mult nu ne-am întâlnit, deși trăim într-un sat...
- Nu prea umblu pe drumuri, că-s batrân și mă trec măi băiete...
- Bade Petre, cum de-ai ajuns să te stabilești în satul nostru,

Pătrăuții de Sus, când nevasta și copiii ți-au rămas în satul vecin, Corcești ?

— După cum știi, m-am născut la Corcești-sat, de pe valea Siretului, unde alături de români trăiesc și ucrainenii, polonezii, slovacii. Noi, românii din sat totdeauna ne-am împăcat cu ucrainenii, ba chiar la noi se vorbește în sat și românește și ucrainește.

M-am căsătorit cu Sancira Cic, o fată tot de gospodar. Am trăit foarte bine cu ea, având împreună patru copii, trei băieți și-o fată. Toți sunt dați în rând cu lumea și vin pe la mine.

— Nu mi-ați răspuns cum ați ajuns în satul nostru, însurându-vă aici cu Varvara Vasilovici, având și cu dânsa patru copii...

— Măi băiete, am păcate mari, dar toate acestea s-au întâmplat din cauza „eliberatorilor sovietici“.

Am stat ascuns șapte ani de zile. Mă urmăreau rușii ca pe un criminal. Voiau să mă ducă la munci silnice în Karelia, apoi în Donbas. M-au socotit „banderovist“, deși la noi la Corcești n-a ființat nici o organizație politică naționalistă, nici din partea românilor, nici din partea ucrainenilor. Vroiau să-mi facă zile negre și pentru faptul că am fost sergent în armata română. Am luat calea codrului și am ajuns aici, la Pătrăuții de Sus, în cătunul Leorda, unde m-am cunoscut cu o văduvă tânără,

Petre CIURIUC
din Corcești pe
când își făcea
armata la Craiova
(Regimentul 4
pioneri).

pe nume Varvara Vasilovici. La Corcești n-aveam chip să mă întorc, și Varvara îmi aducea mâncare în pădure, căci îmi cunoștea ascunzișul...

— Unde ați făcut armata, bade Petre?

— La Regimentul 4 Pioneri - Craiova.

— Și ce a mai urmat după cătănie?

— La 22 iunie 1941 eram concentrat la Galați. S-a dat ordin să trecem Prutul. Primul botez de luptă l-am primit la Țiganca în Basarabia, unde au căzut sute și mii de morți și răniți. Am fost rănit și eu la gât și am stat șase săptămâni în spital la Tighina. Pe urmă am fost repartizat grănicer pe Bug.

În 1944 m-am întors până acasă cu gândul să plec în România. Dar n-am dovedit să plec, că în sat au intrat bolșevicii... Am fost hăituit de staliniști multe zile și nopți. Dormeam prin pădure, prin cupele de strujeni, prin clăi, prin podul grajdului.

Toate relele au început atunci când în satul nostru s-au iscat așa-ziii activiști locali ai puterii sovietice, Dumitru Moldovan, Dumitru Ungurean, Niçolae Cramarciuc, fie-le țărâna ușoară, că din pricina lor ș-au vărsat râuri de lacrimi.

— Ce mai puteți spune în încheiere bade Petre Ciuriuc ?

— Că au trecut timpurile când trebuia să-i respecti pe toți hoții și bandiții. Acum avem puțină democrație și măcar ne putem revărsa veninul, ne putem spune toate durerile, căci putem respira mai liber... Toți am fost asupriți de bolșevici. Și noi românii și ucrainenii și polonezii.

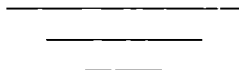
Aceasta a fost politica stalinistă de deznaționalizare a popoarelor. Acum suntem mai liberi... Zilele acestea am aflat că badea Petre s-a dus în rândul dreptilor. M-am dus în cătunul Leorda la înmormântare.

Lelea Varvara, soția lui, m-a întâmpinat cu ochii plini de lacrimi:

— S-o dus Petrea meu !

— Am compătimit-o cu ochii plini de lacrimi.

Acesta a fost năpăstuitul badea Petre Ciuriuc, orginar din satul Corcești, sat românesc de pe Valea Siretului. Dumnezeu să-l odihnească!

ILIE MOTRESCU - UN TRIBUN DE PE VALEA SIRETULUI

S-a născut la 18 august 1942 în comuna Crasna Putnei, județul Storojineț, fiu de țărani gospodari, al cărui tată s-a pierdut fără urme undeva prin Rusia. A absolvit școala de cultură generală în satul natal, iar studiile liceale le-a absolvit la Ciudei. În 1964 a absolvit Institutul pedagogic „Alecă Russo” din Bălți (R.S.S. Moldovenească). A lucrat în calitate de profesor de limbă și literatură română la o școală din Crasna,

*Ilie MOTRESCU din
Crasna Putnei - un tribun
neînfricat de pe Valea
Siretului (1966).*

fiind totodată și animatorul vieții culturale din sat. Stabilindu-se la Cernăuți cu traiul s-a angajat ca lucrător literar la ziarul „Zorile Bucovinei”, care abia fusese înființat. A fost îndrumătorul tinerilor condeeri din nordul Bucovinei până la enigmatică sa dispariție. Anul acesta, 1999, s-au împlinit 30 de ani de la moartea acestui poet tribun care, și în perioada hrușciovistă și în perioada brejnevistă a trudit, cu osârdie pentru propășirea culturală a etniei din care s-a născut.

Pentru sentimentul său de a ridica cultura națională a etniei românești din Bucovina a fost executat de iscoadele stăpânirii sovietice. Corpul său neînsuflit a fost găsit în Prut, la Ostrița. A fost îngropat în taină. Abia în luna septembrie a avut loc reînhumarea poetului-mire la Crasna, noaptea în sunetul buciurilor și sub paza iscoadelor sovietice. Și a fost coborât în groapă fără ca preotul să

citească vechea cazanie sau să-i pecetluiască mormântul. Și numai doi prieteni, înfruntând riscul de a fi apoi admonestați de cei de sus, au rostit apoi cuvinte de adio.

Douăzeci de ani, nimeni n-a avut voie să-l pomenească. Numele lui era un tabu, doar pentru faptul că s-a străduit să educe tineretul de

creație în spirit național. Acum se cunosc împrejurările în care a fost martirizat acest fiu de țărani de la poalele Carpaților bucovineni. Dacă zilele nu i-ar fi fost răpite, ar fi fost desigur cel mai mare poet român din Bucovina.

Cu versuri, articole de publicitate, eseuri și proză scurtă a colaborat la ziarul raional de atunci „Satul sovietic” (Storojineț), la „Zorile Bucovinei” (Cernăuți) și „Cultura”(Chișinău).

Doar câteva din poeziile sale au fost publicate postum în culegerile colective „Glasuri tinere” și „Dintre sute de catarge”.

Ilie Motrescu a fost și un harnic culegător de folclor bucovinean, rămas nevalorificat, închis în copertile a zeci de caiete.

El rămâne un mare tribun, atât de pe Valea Siretului cât și din întreg nordul Bucovinei. N-a fost naționalist, n-a fost xenofob, și-a iubit neamul său mai presus decât propria-i viață!

DESTINUL FRAȚILOR BOSTAN

Cine cunoaște satele de pe Valea Siretului, de la Crasna până la Oprișeni, e sigur pe dânsul, fiindcă aici s-au păstrat spiritualitatea românească, bărbăția și istețimea, curajul și omenia, limba și datina, fiindcă aici sângele geto-dacic în apă nu s-a prefăcut, fiindcă aici bărbații nu pot fi îngenunchiați și nici înpăimântați de către cei ce-o fac pe stăpâni.

Neînfricații frați BOSTAN din satul Iordănești (de la dreapta la stânga – Vasile, Petrea, Toderică, Gheorghe și Nicuță) care nicicum nu s-au supus legilor sovietice.

Îmi amintesc foarte bine, deși eram foarte tânăr, că prin anii 1957 - 1960 veneau pe la hramurile din satele de pe Valea Siretului, patru frați îmbrăcați în costume naționale, care primii începeau „Hora” sau „Bătuta moldovenească”. Erau unul ca unul, cu mustăți ca Vlad Țepeș, cu ochi

de vultur, cu privire străpungătoare, vrând parcă să spună: „încă nu s-a pierdut neamul nostru“. Aceștia erau, sânt și vor fi frații Bostan din Iordănești. Părinții lor s-au chemat Ilie și Anița. Au fost sămânță de gospodari și de oameni foarte cinștiți. Tatăl lor a murit mai demult, iar mama s-a dus pe drum neîntorcător în 1966, rotunjind aproape veleatul.

Hramul de la Pătrăuții de Sus e la Sfânta Paraschiva, în octombrie și atunci, pe toloacă, la strânsură, se adună flăcăi și fete din toate satele din jur. Prima dată, la hramul nostru i-am văzut pe frații Bostan, în toamna anului 1957. Muzica era din Cuciuru Mare și cânta de prăpădul lumii. A venit o droaie de milițieni de la Hliboca în frunte cu namila, căruia lumea-i zicea Mazaini, și-a luat muzica în primărie. Fără lăutari, strânsura nu mai era strânsură și hramul nu mai avea nici un farmec. Atunci, unul dintre frații Bostan, Vasile a strigat:

— Hramul merge mai departe ! A scos de la cingătoare un fluier și a cântat vreo două ceasuri. Și au jucat tinerii din-douăsprezece sate, de pe toată valea Siretului după fluierul lui Vasile Bostan. Mai apoi au venit lăutarii, iar frații Toderică, Vasile, Nicuță și Gheorghe Bostan, prinși într-o bătută strigau:

„Unde-s eu și dumneata,
N-are dracu ce căta !
Unde-s eu și dumnealui,
Moare dracu-n borta lui !“

Milițienii s-au uitat încruntat, dar n-au zis nimic, și și-au văzut de drum, căci o păteau rău dacă-i scoteau din sărite pe frații din Iordănești. Frații Bostan nu erau vestiți pentru că ar fi fost bătauși, chefuitori, ci pentru că erau îndrăzneți, isteți și bărbătoși. Ei nu aveau teamă de cei care încercau să ne apese, români s-au trezit pe lume și n-aveau de gând să se închine veneticilor. Au trecut timpurile grele și despre frații Bostan am auzit mereu lucruri frumoase. Ei nu s-au supus regimului totalitar. Nici părinții lor, nici ei nu s-au înscris în colhoz. Unii dintre ei din această cauză au fost declarați „trântori“, au fost deci defăimați și judecați.

Toți sunt dulgheri și tâmplari pricepuți. Casele lor românești „în patru dahuri“ sunt construite de mâinile care n-au știut ce-i odihna. Ei niciodată n-au ieșit la alegeri, n-au participat nici într-un fel la viața obștească a regimului de ocupație.

— Dacă nu rabzi, te prăpădești degeaba, mi-a spus la un început de toamnă Vasile Bostan, când m-am hotărât să-i vizitez pe acești „Frați Jderi“ ai nordului Bucovinei.

I-am găsit pe toți la biserica din sat. Au rămas aceia ce-au fost, bărbați dârji, dreți ca lumânarea, cu ochi de vultur, cu privirea țință.

După Liturghie, Vasile m-a poftit la el acasă. Am văzut, că am de-a face cu un mare gospodar. La un moment dat, în curte au intrat toți frații, ca feciorii Vrâncioaiei.

— Aveam în 1947, spune Vasile, jumătate de sac de făină de păpușoi. Grâul pe ogorul nostru era copt și ne gândeam că vom avea cu ce ierna. Au venit de la raion și ne-au luat grâul. Și noi am rămas numai cu jumătatea ceia de sac de făină. Ne-am chinuit în fel și chip, dar nu ne-am dat. În 1952 ne-au luat rușii în armată. Eu și Toderică am nimerit tocmai în Kușca, cel mai sudic punct de pe harta fostei Uniuni. Multe le-am îndurat din cauză că eram români, dar capul l-am ținut drept. Ne-am întors din cătănie și ne-am prins a îngheba câte-o casuță. Toți ne-am căsătorit. Cu toți frații, cu surorile, cu copiii și cu nepoții suntem 46 de români. Asta-i...

Frumoasă familie! Dă, Doamne ca toate familiile de români să fie așa, că atunci neamul românesc din Bucovina de-a pururea nu se va pierde. M-am gândit că o națiune, ca să nu se piardă, trebuie să-și păstreze limba, portul și obiceiurile. Bostănenii le-au păstrat pe toate. Până și lemnarul din curte e românesc.

Prin 1959, țin minte, m-am dus și eu la hram la Iordănești. Frații (mai este unul Petrea, iar pe surorile lor le cheamă Ileana, Paraschiva, Saveta, Gheorghina decedată) jucau și strigau:

„Unde joacă Bostănenii,
Acolo pământul geme !
Pământu-i de hodinit,
Când îi omu necăjit!
Că pământu nu-i de vină
Pune trupul la hodină !”

Cineva proba să facă bucluc. Toderică și Vasile s-au suit pe tribună și au încercat să-i liniștească pe buclucași:

— Nu se cade să ne buclucim noi românii ! Român cu român nu trebuie să se bată!

Aceste cuvinte mi-au rămas până acum în memorie. Iordănaștenii erau vestiți prin portul lor național. Purtau cămăși în falduri, ițari, ciobote de taval, căciulă sau pălărie cu pene de păun sau cu paie de negară, cu *hurnuz roată*, *chimir* sau *chingă*.

La Crasna, mai sunt autentice mălăncile din seara Sfântului Vasile. Ropcea-i vestită cu hramul și cu strânsura în ziua Sfintei Mării. Iordăneștiul e vestit cu horele de sub pădure, la Cupca se colindă cel mai frumos în seara de Crăciun, iar la Suceveni portul național te încântă. Dacă n-ar fi fost Bostănenii și dacă n-ar fi existat bărbați

asemănători în fiecare sat din Nordul Bucovinei, demult eram dispăruți ca neam. Când m-am despărțit de frații Bostan (Toderică are 70, iar Petrea, mezinul 48 de ani) mi-am amintit de vorba lui Alecsandri, care spunea: „Românul are șapte vieți în pieptu-i de aramă”. Prietenul meu, Mihai Repta, care mă însoțea, mi-a spus :

— Cu o mie de bărbați ca Bostănenii, luai Odessa în 1942...

Ziaristul Nicolae Șapcă, cu care ne-am întâlnit la Iordănești, ne-a relatat:

— Acești oameni sunt foarte cinstiți, dacă cădea vre-o sfeclă sau vre-un cartof din căruța colhozului, ei nu le luau, spunând, că nu-i munca lor.

Profesorul Nicolae Mariuțac, mi-a mărturisit că odată a intrat la părinții fraților Bostan ca să-i ajute să iasă la alegeri. Anița, mama Bostănenilor, se pregătea să pună pâinea în cuptor, Ilie, capul familiei, a făcut cu ochiu și Anița cât ai clipi din ochi i-a poftit la masă. Când a auzit despre ce-i vorba, gospodarul a zis răspicat !

— Noi la alegeri nu ne-am duce, că nu avem pentru ce. Să iasă alții.

Așa sunt iordănaștenii, așa sunt vrednicii români din nordul Bucovinei; oricât ar fi de asupriți, ei nu îngenunchează.

**Afiș din vara anului 1940 reprezentând odioasa
cotropire a Basarabiei și nordului Bucovinei.**

MARIA ORESCIUC, O ȚĂRANCĂ ÎMPUȘCATĂ ÎNTRE COPIII EI

Auzind că din nou au dat năvală rușii în Bucovina, înaintând spre Carpați, Maria Oreștiuc, tânără țărăncă din comuna răzășească Ropcea s-a înspăimântat groaznic. Și-a adunat copilașii, i-a urcat într-o cărucioară trasă de un singur cal, și-a mai luat o brumă de lucrușoare și într-o noapte senină de august a anului 1944 a pornit spre adâncul României. În preajmă, călare, se afla bărbatul ei, care dorea să-și ocrotească familia, în cazul în care ea s-ar ciocni de-o patrulă rusească. A ajuns pe toloaca harajenilor de la hotarul dintre satele Budineț și Pătrăuții de Sus, coborând de la deal dinspre Ropcea. Maria era nevastă de 28 - 30 de ani și era frumoasă ca mai toate bucovinencele, și avea ochi adânci ca iezerile de munte și negri ca mura.

Sfințirea locului (între Pătrăuți și Budineț) unde a fost împușcată Maria Oreștiuc din Ropcea în anul 1944, luna august.

Îndemnându-și căluțul la trap și nebănuind ce-o aștepta, mai schimba câte o vorbuliță cu cei doi băieți ai ei și cu Ilenuța care avea numai patru anișori.

Nu departe de casa lui Chiriac Davidean, într-un șanț se aflau la pândă câțiva „striboci” („membri ai detașamentului de luptă împotriva naționaliștilor burghezi”) în frunte cu căpitanul NKVD Begunov. Văzând cum căruța se apropie de locul unde s-au pîtit iscoadele bolșevicilor „stribocii” ar fi întrebat :

— Ce facem tovarășe căpitan ? Tragem ori îi lăsăm să treacă ?

Acel Begunov le-ar fi răspuns cu un aer de totală nepăsare:

— Faceți ce vreți, nu mă amestec, căci aceștia-s oamenii voștri.

Trei din grupul de „striboci” din Pătrăuții de Sus, cele mai mari cozi de topor, oameni de nimic, niște golani ordinari, și-au descărcat cu mârșăvie armele în capul Mariei Oreșciuc. Nu s-au oprit nici atunci când au auzit țipetele copiilor peste care s-a prăvălit ca un snop de secară însângerată, mama. Maria și-a dat suflarea lângă căsuța Marghioalei Tulbure. Nu era nimeni lăsat să se apropie de corpul neînsuflețit al Mariei și Marghiala, bătrânica l-a privegheat două zile și două nopți. A treia zi a venit acolo, de la Ropcea, tatăl Mariei. Era un bărbat zdravăn și purta barbă. S-a încrâncenat, apoi după ce a socotit că 35 de gloante „dum - dum” trase din ZB-uri cu 5 cartușe de netrebnicii „striboci” au sfărțecat corpul acestei martire, a căzut în genunchi și a izbucnit în plâns.

Cei care au tras în ea nu mai sunt în viață, căci mult nu i-a mai răbdat pământul, dar trăiesc încă martori oculari ai tragediei de la marginea Pătrăuților. Unul din aceștia, Vasile Cucuruz, care avea pe atunci 15 ani, își amintește:

— Auzind trăgîndu-se focuri de armă, am ieșit la poartă să văd ce se întâmplă, mama a închis însă poarta și m-a rugat să intru în casă. Am sărit peste un gard și m-am apropiat încet de căruță. Copilașii Mariei țipau ca din gură de șarpe, iar golanii prosovietici care au ucis-o împărțeau între ei lucrășoarele ce le-au găsit în căruță - lăicere, scortăre, perne, cămăși, catrințe.

Alt martor ocular, Aspazi Huț, a spus:

— Maria era îmbrăcată cu pieptar cu cămășoi cu altite și catrință. În picioare avea papuci cu colțuri verzi, dar biata femeie nu putea fi recunoscută, fiindcă alicele îi zdrobiseră definitiv capul.

Bărbatul ei, Ion a lui Mihai Oreșciuc, care era la 10 - 15 metri de locul tragediei, călare pe-un cal și neavând nici un fel de armă l-a ajuns pe unul din bandiți, care a tras în Maria și l-a doborât la pământ, dar pe el au sărit încă vre-o zece netrebnici și l-au bătut până la sânge. El a fost legat și dus la Hliboca și judecat pe 15 ani. A stat numai opt ani și a venit acasă. În prezent nu mai este.

În 1990, la atâta timp de la această întâmplare, m-am hotărât să așez o cruce nouă pe locul unde a fost împușcată Mariă Oreșciuc, martiră a neamului românesc de pe Valea Siretului. Crucea a fost sfințită de un sobor de preoți și la parastasul care a urmat au participat cam o mie de persoane. I-am găsit pe doi din cei trei copii ai Mariei. Pe Mihai, care are grad de maior și e profesor la școala internat din Storojineț (fostul conac a lui Iancu Flondor), și pe Ileana, învățătoare pensionară, domiciliată în satul învecinat, Igești. Cel mai mare, Alexandru, a murit în 1945, la un an după tragedie. A fost ucis de NKVD-iști la un an de zile după întâmplare.

I-am poftit la parastasul oficial, pe locul unde în 1944 a fost ucisă mama lor, Maria Oreșciuc, pornită în drum spre România ca să-și salveze odraslele de puhoiul bolșevic. Au venit, au plâns, și-au adus aminte cum i-au pândit „stribocii“. Atunci cineva din mulțime a cerut cuvântul și i-a numit pe cei trei bandiți care au ucis-o pe Maria Oreșciuc, și lumea indignată a început să murmure, cuprinsă de valul revoltei sufletesti. Mai apoi, de la studioul „Moldova-Film“ din Chișinău a sosit la Pătrăuți, regizorul Vlad Druc, operatorul Iulian Florea care, și pe baza celor relatate de subsemnatul despre tragedia Mariei Oreșciuc, au realizat documentarul „Fântâna“, peliculă desfășurată pe micul ecran.

Martirajul de la Fântâna Albă („Bucovina“, 21 mai 1942).

TRAGEDIA DE PE MALUL SIRETULUI

Multe i-a fost dat să vadă bătrânului, dar veșnic sprintarului Sirețel în șerpuirea sa de secole din Carpați, în jos, înspre Dunăre și mare. Demult el își ducea apele prin codri seculari și lunci dese. La malurile lui veneau animale sălbatice și își potoleau nestingherite setea. Apoi au venit și oamenii încoace, cu timpul – tot mai mulți. El, Sirețelul, a fost martor al năvalilor diferitelor neamuri păgâne. Și în vremuri de restriște, înfruntând urgia, oamenii se ridicau de pe malurile lui și se adăposteau în cetatea pe care și-o înălțaseră pe un deal. Și astăzi acel loc se numește „Zamca”. Și după ce zăvorau bine porțile cetății, se ridicau pe zidurile ei și trimiteau săgeți ucigătoare.

Monumentul ridicat în memoria celor decedați în Siberia, Karelia, Kazahstan și pe frontul de est (Pătrăuții de Jos, 28 august 1990).

Durase mult timp hărțuiala străină. Până când Ștefan cel Mare luă sabia în mână și-i învăță minte pe toți acei ce râvneau la moșiile sale, la sfânta Țară românească a Moldovei. Și atunci pe malurile Sirețelului au început să se așeze oșteni de-ai viteazului voievod, cărora Ștefan le dăruia moșii pentru serviciile făcute țării și neamului. Câteva sute de ani au tot ținut minte hrăpăreții vecini că nu este bine să întânzi mâinile la avutul românilor, căci te poți pomeni că întinzi picioarele.

Veni și secolul XX, iar Dumnezeu făcu să ia ființă un nou imperiu barbar. La cârma lui s-au cățărât niște creaturi cu chip de om, care-și ziceau bolșevici comuniști. Aceasta înseamnă că numai la exterior ei păreau oameni. În rest erau fiare crude și hrăpărețe, care voiau să aibă cât mai mult spațiu sub soare. Astfel o țară după alta, un popor după altul nimeriră în ghearele fiarei bolșevice. În iunie 1940 veni și rândul mândrei noastre mărgioare de țară – Bucovina. Chiar din primele zile de instaurare a noii puteri au început persecuțiile. La suprafață, ca gunoaiele pe apă în timpul puhoaielor, a ieșit calicimea. Toate lepădăturile erau căutate și ridicate la „posturi” de conducere. Mai bine zis, regimul sovietic recruta detașamente uriașe de denunțatori din rândurile celor mai de nimic oameni. Aceștia, măguliți de faptul că „au fost luați în seamă” de către noua putere, „rânduiau” pe orișicine, chiar și pe proprii părinți sau copii îi băgau la dubă, dacă era cazul.

Ion Lența era flăcău cu armata făcută. Avea voce bună și cânta frumos. De aceea, multe fete din Igești ar fi vrut ca el să le bage în seamă. Dar el puse ochiul doar pe una. Se întâlnea cu ea, la petreceri dansa mai mult cu dânsa. După năvala sovieticilor lumea a stat un timp în amorțeală. Dar cu trecerea săptămânilor și a lunilor, tineretul a început să organizeze din nou petreceri. Reprezentanții noilor autorități, în rolul lor de „stăpâni” erau prezenți pretutindeni chiar și la baluri. Nu se făcea în sat mai nimic fără ca grănicerii, NKVD-iștii sau agenții secreți să nu-și vâre nasul unde nu le fierbe oala. Localnicii se simțeau oarecum stingheriți și străini la ei acasă, de aceea stăteau timizi într-o parte și priveau cum se veseleau străinii obraznici. Ion Lența nu putea să tacă. A zis într-o zi:

— Suntem la noi acasă. De ce stăm ca niște găini plouate? Și în acel moment flăcăii și bărbații tineri n-au mai trebuit îndemnați la horă. Altă dată, tot la o petrecere, cineva și-a amintit că Ion cânta frumos. A fost rugat să cânte. S-a încruntat Ion și a slobozit printre dinți doar câteva cuvinte zgârcite:

— Cât timp alții sunt stăpâni aici, nu-mi arde de cântat!

Timpu l trecea și Ion devenea tot mai posomorât. Fata care-i căzuse cu tronc la inimă se îndepărta de el, se făcea că nu-l observă. Pe ea începură s-o intereseze soldații sovietici. Căci, de... Așa-i treaba cu

Biserica Sf. Ilie din satul Suceveni, de unde au pornit românii de pe Valea Siretelului spre Fântâna-Albă în aprilie 1941, spre „Katyn-ul românesc“.

soldații, pleacă unul și vin alții, iar ea rămânea mereu fată cinstită. La ce-i trebuia Ion de unul singur, dacă putea să aibă atâția „adoratori”, câți îi poftea sufletul? Or, armata sovietică de ocupație era numeroasă. Și unde mai pui că ei, „fetei cinstite”, îi plăcea să umble din mână în mână. Întotdeauna era aleasă regină a balurilor, după vechiul și mândrul obicei răzășesc din Igești. Într-un cuvânt, o dată cu venirea moscalilor și a puterii lor sovietice, odioase, venise și un moment culminant în viața reginei. Și cu toate că nu știa o boabă rusește se descurca de minune cu amănții moscali.

Într-o zi trei bărbați stăteau de vorbă în lunca Siretelului.

Și ei, Ion Lența, Gheorghe Cozarciuc și Ion Grosu, aveau semnele lor că rușii își vor lua tălpășița, iar armata română mai degrabă va intra în Bucovina. S-a întâmplat ca pe lângă ei să treacă, legănându-și provocator corpul, „regina balurilor”. Bărbații au oprit-o, au șuguit cu eam ia la un moment dat Ion a întrebat-o cu jumătate de glas:

— De ce faci dragoste cu nespălații de bolșevici? Răbdă, degrabă se vor întoarce ai noștri și i-or pune pe fugă pe toți veneticii. Ce, n-ai să rămâi în sat? Îi fugi și tu cu dânșii? Ce-o să zică lumea despre tine?

— Lasă Nicule că eu nu fac nimănu rău. La urma urmei, ce te privește pe tine purtarea mea? Că despre lume, vom mai vedea noi cine ce va spune, cine va auzi cele spuse și ce va păți că le spune!

Zicând aceste cuvinte, care răsunară ca o amenințare, ea le întoarse în mod obraznic spatele și își căută de drum.

— Era mai bine, Nicule dacă o lăsați în pace și n-o agățați, zise Grosu cu un aer de îngrijorare. Este o stricată. Nimeni n-o mai îndreaptă. Și cine mai știe ce-i trece prin mîntea ei neghioabă...

— Nu cred că o să ne părăscă. Și dacă va face-o, ce poate spune despre noi?

— E destul că ai zis „degrabă se vor întoarce ai noștri“. Câți săteni au fost ridicați din sat fără a spune o jumătate de cuvânt!

— Treacă-se cu noaptea, se amestecă în vorbă Cozarciuc. O vorbuliță rea de slobode gura, îi astup leoarba cu pământ, oricât de dragă nu ți-ar fi, Nicule...

— Îmi pare că s-a zis cu dragostea... În caz de ceva rău, dați vina pe mine. M-oi descurca cumva.

...Se scurse mai bine de o jumătate de secol. Documentele de arhivă, întocmite de autoritățile române în anii 1941-1942 păstrează următoarea însemnare: „Ion Lența în vârstă de 27 de ani, român, împușcat de regimul bolșevic în localitate.“ Și în continuare: „Gheorghe Cozarciuc, născut în anul 1912, român, ucis de regimul bolșevic în localitate.“ Atât, dacă nu luăm în considerație puținele rude care au supraviețuit și poartă până astăzi în inimi durerea marilor pierderi. Timp de o jumătate de secol au tăcut de frică să nu fie persecutate de regimul totalitar comunist. N-au avut îndrăzneala barem să rostească numele celor smulși din familii, din această viață.

— Era joia, în luna iunie a anului 1941, cu o săptămână înainte de întoarcerea românilor, își amintește Olga Gavrilescu, sora lui Ion Lența. Pășteam vitele dincolo de Sirețel, pe malul drept, sub dealul Zamcăi. Dar peste câteva minute am auzit glasul surorii Minodora, care alerga prin luncă:

— Olguță, vino acasă, că l-au omorât pe Nicu!

Mama stătea pe iarbă, în ogradă. Parcă nu-i ajungea aer. Își rupea cămașa și tot întreba:

— Unde-i Nicu? Unde l-au ucis?

— Lângă curtea lui Petricu...

Mai târziu, când durerea noastră s-a mai potolit, am aflat cum s-au desfășurat evenimentele. După fratele meu a venit Seniuc, un ucrainean din Panca, ce era primar la Igești. Îl însoțeau doi grăniceri. S-au apropiat tiptiliș și au dat buzna în casă. L-au ridicat pe Nicu de la masă și nici nu i-au dat voie să îmbrace haina. L-au scos numai în cămașă și îl duceau spre luncă. Vroiau să-l împuște pe loc. El, probabil, a înțeles ce vroiau să facă călăii și a luat-o tot spre stânga, spre curtea lui Petricu, fiindcă acolo, pe ogor, se vedeau oameni care prășeau. Ajuns acolo, fratele a încercat să se ascundă după niște prășitori, rugându-i:

— Oameni buni, nu-i lăsați să mă omoare, ca nu-s vinovat cu nimic.

Dar au răsunat câteva împușcături și Nicu a căzut pe ogor. Tot atunci au tras și în Gheorghe Cozarciuc. Nu știu cum s-a întâmplat exact. Unii spun că Gheroghe Cazarciuc ar fi încercat să fugă, dar că n-ar fi dovedit să facă nici trei pași, căci ar fi fost răpit de gloanțe. Cu adevărat în Gheroghe a nimerit numai un glonte, care i-a zdrobit maxilarele și înghițitoarea. Era încă viu, dar zăcea în sânge la pământ. Peste puțin timp l-au arestat și pe Ion Grosu. Soția lui povestea că au venit trei grăniceri și au întrebat-o unde-i este bărbatul. Și ea le-a spus că paște vitele în luncă. Mai mult dânsa nu și-a văzut soțul. A rămas văduvă cu doi copii, iar în 1944, când bolșevicii se apropiău a doua oară de hotarele Bucovinei, s-a refugiat în România.

Văzându-i pe cei trei pârâți „prinși”, un grănicer a ordonat să fie aruncați într-o căruță. Pe Nicu l-au pus cu fața în jos, peste el l-au aruncat pe Gheorghe Cozarciuc, iar pe deasupra s-a pomenit Ion Grosu, care era viu și nevătămat. Când carul a fost pornit, Seniuc i-ar fi zis Aurorii Frunzăm care alături de soțul ei Nicolaie prășea pe ogor:

— Du-te la cutare (la tatăl „reginei balurilor”) și spune-i să fie liniștiți, căci toți trei au fost ridicați.

Peste mulți ani, Aurora Frunză, Dumnezeu s-o ierte, povestea pe furis, ca să nu ajungă la autoritățile sovietice:

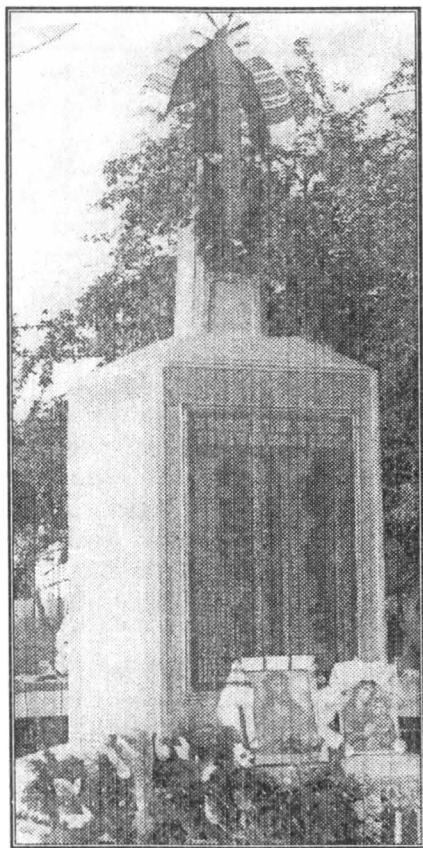
— Eram atât de îngrozită, încât nici nu știu cum am alergat încolo. Trecând pe lângă fereastră, mi-am văzut chipul în oglindă. N-aveam pe cap basma, o pierdusem, părul îmi era răvășit, de parcă fugisem de la casa de nebuni. I-am spus tatei „reginei” ceea ce mi-a poruncit primarul Seniuc. „Fata” se plimba cu un rus prin grădină. Tatăl ei s-a dus la ea și i-a comunicat vestea pe care i-am adus-o. Rusul a zâmbit și a dat afirmativ din cap. Apoi și-a cuprins drăguța și s-au dus amândoi în celălalt capăt al grădinii. Am rupt-o la fugă, ca să fiu cât mai departe de acel cuib de năpârci.

— Căruța i-a transportat pe toți trei la comendatura din Ciudei, și-a continuat destăinuirea Olga Gavrilescu. Și deoarece Nicu era mort, l-au îngropat în cimitirul german din Ciudei. Gheorghe Cozarciuc a murit în chinuri groaznice din cauza unei infecții. Grănicerii l-au aruncat într-un șanț ca pe un câine, nu departe de comandatură.

După ce s-au întors românii, bătrânul Cozarciuc a aflat unde a fost aruncat fiul său, l-a dus acasă și l-a înmormântat creștinește în cimitirul din Igești. Pe Ion Grosu l-au împușcat într-o celulă a comendaturii. Un paznic bătrân, care a auzit și a văzut totul, povestea, mai târziu, că tare se mai ruga să nu-l omoare (zicând că nu era vinovat cu nimic) și că nimeni nu știa unde l-au îngropat călăii.

Se întorseseră românii. Acest caz le era deja cunoscut autorităților.

— A fost întentat proces penal, și-a reluat firul tristelor amintiri Olga Gavrilescu. Pe mama au chemat-o la Storojineț, la prefectură. Au întrebat-o dacă dânsa este mama tânărului din Igești pe care l-au ucis bolșevicii. Și ea a spus că este mama lui Ion Lența. Fostul primar de pe timpul sovieticilor, Seniuc, era acolo. A mai fost întrebată dacă îl cunoaște și biata mamă a confirmat că anume el, în cârdășie cu grănicerii i-au luat copilului ei zilișoarele. Seniuc, însă, nu s-a pierdut cu firea. Ar fi zis că

Crucea - monument de la Budeniț, ridicată în memoria celor 90 de bărbați ai satului, deportați și soldați, care și-au lăsat osemintele pe pământurile Kareliei, în stepele Kazahstanului, în taigaua siberiană și pe ciampul de luptă de la Cotul Donului.

fata-i vinovată, că ea îi părăse pe toți trei, cu cutare NKVD-ist, cu care era în legături amoroase. Acesta îi ordonase ca în douăzeci și patru de ore să-i lichideze, că el, fostul primar, nu făcuse altceva decât să îndeplinească o poruncă.

Într-o zi, mama s-a pomenit în prag cu Sârbu Gavrilescu, noul primar din Igești, care era însoțit de doi feciori ai lui Petricu Rei, reîntorși în România. Și el i-a spus mamei s-o ierte pe fata cutare, că-i tânără și că ar fi păcat să încapă în mâna legii. Mama nici n-a vrut să audă, zicându-i că și feciorul ei tot tânăr a fost. Tatăl fetei, văzând că mama nu se lasă înduplecată, s-a dus la șeful postului de jandarmi din comună, l-a uns binișor și l-a rugat să nu dea de știre când va veni citația de judecată. Fiind măsluit, șeful de post s-a ținut de cuvânt. Atunci tatăl „reginei balurilor“ a luat cu el o sumă frumușică și s-a dus, împreună cu odorul lui, la judecătoria din Cernăuți. Când avocatul a întrebat unde-i mama tânărului împușcat de bolșevici în comuna Igești, acela a zis că n-o să vină, fiindcă s-au împăcat și că ea n-ar mai avea nici o pretenție. Cu această „declarație“ procesul s-a terminat. Cine avea

nevoie de biata văduvă? De necaz, mama s-a stins din viață în anul 1942. Am rămas două copile orfane – sora de 15 ani și eu de 13 ani. În 1944 rușii iarăși au năvălit peste noi. Sora a încercat să fugă în România, dar a încăput în mâinile grănicerilor sovietici. A fost dusă la Cernăuți și aruncată după gratii. S-a întors la un timp acasă, dar n-a trăit mult. Când a murit, de frica pe care a tras-o, n-avea nici 17 ani împliniți.

Și cum vă spuneam, mama fiind văduvă, n-a fost în stare să-l răzbune pe Nicu. Nu știam nici unde l-au îngropat păgânii, adică în ce loc din cimitirul german din Ciudei. Abia după cincizeci de ani în centrul satului a fost ridicat un monument în amintirea celor omorâți de staliniști. În piatra monumentului este dăltuit și numele fratelui meu Ion Lența.

Mă întrebați ce s-a întâmplat mai departe cu fata care l-a dat pe mâinile bolșevicilor? Iuda, după ce l-a văzut pe Iisus Hristos, înțelegând ce mârșăvie a făcut s-a spânzurat. Pe când aceasta având pe conștiință moartea a trei oameni tineri, n-a dat semne că ar avea remușcări. Din 1944, când au venit rușii a doua oară, s-a dat din nou în dragoste cu iscoadele bolșevice, apoi s-a măritat. Toată viața a trăit ușor, căci rudele ei făceau cârdășie cu cei de la putere. Nu s-a sputit pe lanurile colhozului. În permanență a fost protejată. Ba mai mult decât atât. Ucigașa se considera a fi prima gospodină din sat și Dumnezeu o rabdă...

Elena Cozarciuc (numele de fată Condriuc) își amintește următoarele despre tragedia de pe malul Sirețelului.

— Eram logodnica lui Gheorghe Cozarciuc și aveam, deci, să-i fiu soție. S-a întâmplat însă, să-i devin după moarte cumnată. Nenorocirea a venit într-o zi de joi, în luna iunie 1941, cu o săptămână înainte de a se întoarce românii. Militarii, porniți să-i prindă pe cei pârâți, s-au împărțit în trei putere: una s-a dus după Ion Lența, alta, după Ion Grosu, iar a treia, având și o căruță cu doi cai, stătea pitită în curte la Petricu Rei. Pe ogorul lui Petricu erau vreo nouă prășitori. Au văzut toată întâmplarea Nicolai Frunză și soția sa Aurora, Toader Schipor și soția sa Olga.

Frații lui Gheorghe l-au îndemnat să fugă în România sau să se ascundă pe undeva, fiindcă le era frică de amenințările „fetei”. Dar el nu vroia nici în ruptul capului să părăsească casa și satul, zicând că nu se teme, fiindcă nu era vinovat. Dar l-au împușcat. Timp de o săptămână, până ce s-au întors românii, părinții și frații lui Gheorghe au tot rugat-o pe puita satului să se intereseze ce-i cu el. De fiecare dată ea le spunea că rusul, drăguțul ei, zicea că-i viu și că se află într-un spital. Peste o săptămână rusul și-a luat tălpășița.

Bătrânul Cozarciuc a aflat la urmă că feciorul său a murit din cauză că i s-a infectat o rană, că a fost aruncat în șanț și presărat cu țărână.

Copii depun flori lângă Crucea-monument ridicată în memoria celor ce și-au lăsat osemintele în Siberia, Karelia și Kazahstan (Pătrăuții de Sus).

Bătrânului i s-a arătat chiar și locul. El s-a dus acolo, i-a dezgropat numai picioarele, a tăiat o fâșie de pantalon și a dus-o acasă. După acel petec de stofă familia a stabilit că cel aruncat în șanț era anume Gheorghe. Bătrânul era bine cunoscut cu Gafencu, subprefect la Storojineț. Acesta a dat o autorizație și peste trei săptămâni Gheorghe a fost dezgropat și adus în sat. Nu erau descompuse nici fața, nici mâinile. Numai capul îi era umflat ca o butie și înfășurat într-un maieu soios. Nimeni nu știa cum a nimerit maieul pe capul lui. Gheorghe nu purtase niciodată maieuri... A fost înmormântat în cimitirul Igești. Iar în 1991 numele i-a fost săpat în lespeda monumentului care înveșnicește memoria celor uciși de călăii lui Stalin. Numai sufletul său nu se

poate liniști, fiindcă prea bine o duce în viață, aceea care i-a vândut pe toți trei bolșevicilor.

— Poate cunoașteți – întreb – și amănunte despre felul cum a fost ucis Ion Grosu...

— Se zice că împreună cu el au fost îngropați mai mulți oameni, undeva nu departe de clădirea din Ciudei unde a fost comenduirea grănicerilor sovietici. Nevasta lui, Profira, cu doi copii s-a refugiat în România. A fost de vreo câteva ori la Igești, dar pe atunci nimeni nu avea voie să pomenească numele celor persecutați și omorâți. Când ni s-a dat voie să deschidem gura, după cincizeci de ani, multe nume s-au dovedit a fi date uitării. Nimeni nu s-a găsit să doneze o sumă cât de mică pentru ca și numele lui Ion Grosu să fie săpat în lespeda monumentului de la Igești...

La o jumătate și ceva de secol, mergând imaginar pe urmele căruței bolșevice, care-i ducea pe cei trei martiri spre pierzanie, am ieșit din Igești în drumul mare și am luat-o spre Ciudei. Și mă tot gândeam cât de bine ar fi, dacă aș întâlni barem o ființă care văzuse și mai ține

minte cum trecea acel car mortuar. Ba chiar am întrebat de unii săteni mai în vârstă, dar oamenii strângeau din umeri, spunând că parcă au auzit ceva, dar aceasta se întâmplase tare demult, încât n-au mai păstrat nimic în memorie. Dar de văzut, nici pomină. Și apoi... Știu eu ce înseamnă acest „apoi” blestemat. El reflectă groaza băgată de bolșevici și NKVD-iști în oameni, tăcerea de mormânt crescută din frica de persecuții și moarte. Totuși crimele satrapilor ies cu încetul la iveală. Și pentru a răzbuna sângele nevinovat al martirilor, Dumnezeu face să se mai găsească câte o spuză de documente prin arhive, să mai supraviețuiască martori oculari ai fărâdelegilor săvârșite de autoritățile sovietice. Am avut și eu noroc, întâlnind-o pe Artemizia Bohateret, care și-a adus aminte următoarele:

— Auzisem împușcături în curtea lui Petricu. Peste vreo jumătate de ceas am văzut că în drumul mare ieșea o căruță trasă de doi cai, cu câțiva soldați în ea. Fiind curioasă, ca și toți copiii, m-am oprit în dreptul porții, vrând să știu ce se petrecea. Când căruța ajunsese în dreptul casei noastre, am auzit gemete înfundate și am observat o dără de sânge, prelingându-se din căruță în praful de pe drum. Eram gața să țip, mama, însă mi-a astupat gura cu palma. Mai târziu, când oamenii și-au putut dezlega limbile, am aflat că pe malul Sirețelului au fost împușcați trei igeșteni, pârâți de către o fată, care ar fi spus autorităților că ei așteptau să se întoarcă românii. După aceea, iar au amuțit oamenii vreo câteva zeci de ani...

Iarăși și iarăși mă gândesc cât sânge nevinovat au vărsat bolșevicii în timpul existenței imperiului lor barbar, numit „Uniune”. Milioane de vieți au fost răpîte, printre care și viețile celor trei bărbați din Igești. În lungul șir de nenorociri aduse popoarelor „eliberate” de baionetele bolșevice, se înscrie și tragedia de pe malul Sirețelului. Și imediat îți vine pe limbă blestemul care ar trebui să cadă pe capetele păgânilor până la al șaptelea neam: să nu aibă loc de îngropare, nici copii la sărutare! Exact cum au procedat ei cu florile și nădejdea neamului nostru.

FOLCLOR DE PE VALEA SIRETULUI DIN ANII DE RESTRIȘTE (culegeri 1959 - 1964)

Foaie verde trei smicele

Foaie verde trei smicele,
Amăr de zilele mele,
Cruciulița de la piept
Mî-o luat-o în comitet:
M-o muncit ca pe-un Hristos
Nelăsând întreg un os
Și-apoi iară, că m-au scos
Ca să le fiu de folos:
Dusu-m-au tot în robie
În Donbas, la cărbunărie.
Să lucrăm pe smine
În locuri străine.
Măiculița mea duioasă,
Ieși mai repede din casă,
Și te du-n bisericuță
Și te roagă mult măicuță.
Să vii mamă să mă cați
La mormântul cu trei brazi
Și cu ciulini presărat
Și cu lacrimi udat.
Am murit la antrațit
Neștiut ca un calic,
Fără lumănări și pod
Fără cruce și prohod.

Inf. **Zaharia Buta**,
satul Pătrăuții de Jos

Când aveam pâne pe pod

Când aveam pâne pe pod,
Purtam cușma cea de-un cot,
Dar de când s-a-mpuținat,
Și cușma s-a joscălat.
Când aveam boii-n ocol,
Aveam pușcă și pistol
Și cuțitul cu stricnele
Și mândruțe frumușele.
De când îi ocolul gol,
N-am nici pușcă, nici pistol,
Nici cuțit de sângerat,
Iar mândrele m-au uitat.

Inf. **Constantin Motrescu**,
satul Crasna

Foaie verde poamă

Foaie verde poamă,
Nu mă bate mamă.
Nu mă blestema,
Că eu te-oi lăsa.
Și m-oi duce, duce
Peste-o apă dulce
Peste-o apă albastră
Peste-o apă lină

Într-o țară străină
În țară rusească
Și-oi lucra opt oară,
Și-oi ieși afară ...
Mămucă, mămică,
Scrie-mi scrisorică,
Scrie-mi rând cu rând,
S-o citesc plângând.
Scrie-mi rândurele,
S-o citesc cu jele.

Inf. **Ionică Cucuruz**,
satul Budeniț

Înainte de război

Înainte de război
A dat mare jale-n noi.
Gospodari în sat erau,
Îi prindeau și-i deportau,
Cu tot cu copiii îi luau,
În vagoane-i încărcau
Și-n Siberia îi duceau.
Pruncii săracii plângeau,
Lapte mame lor cereau ...
În Siberia-i dădeau jos
Și îi duceau în colhoz.
Toată ziua ei lucrau,
Sara la copiii veneau
Și flămânzi îi adormeau.
— Foaie verde și-un lipan,
Poate-am mai trăi un an
Și acasă când ne-om duce
V-o da mama lapte dulce
Și pânică de secară
Nu ca asta de amară.

Inf. **Ecaterina Opaț**,
satul Cireș

Foică lemă sucit

Foică lemă sucit
De când m-o „desculăcit“
Pământ n-am, vituță n-am
Și-n colhoz lucrez firman (căruțaș).
Mă scol dimineața-n zori
M-apucă frig și fiori.
Brigadiru-i mândros :
— Ce-așa târziu la colhoz !
— Brigadire, brigadire,
Poartă-te puțin mai bine
Că ești om așa ca mine.
— Măi firmame îi ora zece
Normele când ți le-oi trece ?
Du-te repede, ce stai ?
Pune hamurile pe cai !
Și mergeam pe câmpurele,
Mă apuca un dor și-o jele,
Atunci, tractor nu era,
Câmpul cu caii-l ara,
Ne-a luat carul cu boi,
Ne-o făcut săraci pe noi,
Ne-a luat plugul cu cai
Și-au făcut nimic să n-ai.

Inf. **Elena Valaș**,
satul Pătrăuții de Sus

Măi, Staline . . .

Bucovină, Bucovină,
Nu mai ai de-acum hodină.
C-o intrat un dobitoc
Cu râtu lung ca de porc
Și-o băgat spaimă-n norod.
S-o suit la mine-n pod,
Nu mi-o lăsat nici un bob.
Mi-o luat porcul și-o văcuță,

Mi-o lăsat o găinuță.
Măi Staline, Măi, Ștaline,
Tu ai inimă de câine :
Pânișoara mi-ai luat
Lăptișorul ți l-am dat,
Ai mâncat pân te-ai discins
Și tot la Donbas m-ai prins.

Inf. **Petre Ciuriuc**,
satul Corcești

Frunză verde vișinie

Frunză verde vișinie,
Dintr-a noastră vitejie,
Am rămas prînși în robie.
Dumnezeu să vă ferească
De robia cea rusească:
Așa-i de grea și amară,
Că ești scos din a ta țară !
Nimeni nu m-a întrebat
De-am băut ori de-am mâncat;
Ori mi-i foame, ori mi-i sete,
Mă iau între baionete :
— Înainte măi băiete !

Inf. **Gheorghe Hușulei**,
satul Iordănești

ÎNCHEIERE

Noi românii de pe Valea Siretului am trăit întotdeauna în pace și înțelegere cu alte naționalități conlocuitoare: ucraineni, polonezi, nemți, cehi, slovaci și alții.

Dominația imperiului sovietic a fost dăunătoare pentru toate naționalitățile conlocuitoare din nordul Bucovinei, nu numai pentru marea majoritate a populației, românească.

Evacuarea și deportările forțate, „desculăcirea”, colectivizarea, trimiterea forțată a tineretului la minele de cărbuni din Donbas, acestea au fost răutățile principale pentru toți bucovinenii, indiferent de naționalitate sau religie. Atât românii din satele românești cât și ucrainenii din satele ucrainene din Bucovina au înțeles de la început că călcâiul cizmei moscovite îi va subjuga pe toți. Atunci, populația a înțeles că „eliberatorii” nu au venit să le-aducă mană din cer. Gospodarii de prin sate, care au dovedit, s-au evacuat în România, alții s-au ascuns, iar alții au pus mâna pe armă și au luptat disperat contra năvălitorilor.

Înceind aceste rânduri aş dori să remarc bărbăția acestor țărani de la coarnele plugului, muncitori sau intelectuali, care totuși la masivul puhoi bolșevic au ținut fruntea sus. La Bănila pe Siret, sat azi populat în majoritate de ucraineni, mișcarea de rezistență a ținut până în 1953. Aproape 600 de bărbați au fost în mișcarea de rezistență.

Frontiera cu România era considerată pentru noi ca un „zid chinezesc”. Românii din România erau deosebiți radical de așa zișii „moldoveni” din Basarabia. Nici noi românii, nici ucrainenii din Bucovina n-am învățat istoria noastră adevărată sau o literatură de profil larg. Aveam așa-zisul „Dicționar rus-moldovenesc” de 40.000 de cuvinte spre deosebire de cel ruso-român de 80.000 de cuvinte. Așa-zisa „limbă moldovenească” avea în conținutul ei 50% rusisme introduse artificial, pentru deznaționalizare mai ușoară. Sute de mii de bucovineni au fost deportați definitiv în Kazahstan, Siberia, Cherson, Nicolaev, în stepele Ucrainei și Cubanului, Extremul Orient, unde astăzi trăiesc urmașii lor.

Din toate ținuturile Rusiei au fost aduși coloniști în Bucovina, pentru ștergerea caracterului său predominant românesc.

Tinerii români, până în 1953 n-au fost luați în armata roșie, pentru că erau socotiți „dușmani“.

Vandalii staliști au distrus toată cultura popoarelor. Țelul lor era asimilarea forțată a tuturor. Exista pentru toate popoarele fostei Uniuni Sovietice o singură națiune „sovietică“. „Cetățean sovietic“ așa era scris în pașaport. Țăranul trebuia eliminat și apoi înlocuit cu colhoznicul de tip nou, „bezbojnic“, cel fără Dumnezeu, venit de oriunde, aplecat către orice.

Necunoscând jocurile politice ale marilor puteri, bietul țăran bucovinean își legase la început speranțele de americanii eliberatori, campioni ai libertății și democrației, dar mult așteptatul ajutor n-a mai venit.

N-am scris această lucrare pentru a aspira la vreo onoare de glorie sau interes material, am scris-o din dorința de a lăsa o mărturie adevărată, cu valoare de document istoric, care să fie cunoscută **tineretului de azi** despre tragedia ocupării rusești a nordului Bucovinei și destinele acelor martiri adevărați ai neamului nostru, schingiuit și maltratată de ocupantul rus bolșevic.

Spre judecata veșnică a istoriei!..

Un an dela măcelurile

5

BUCOVINA - No. 234

bolsevice din Suceveni

Era tocmai pe vremea când țărâna românească din toate satele Bucovinei, de Nord alerga pe la orașe sau la centre cu raioane polițienești să prezinte cereri pentru trecerea în România, căci viața din interiorul bolșevic nu mai era de suferit în nici un chip mai mult. Într-un din reportajele mele din această toamnă, calificam acest fel de manifestații a țărănilor noștri nu numai drept protest împotriva stăpânirii bolșevice, ci mai mult: un adevărat

plebiscit deschis în favoarea vechii noastre patrii.

În alt reportaj, tot deastă toamnă asupra evenimentelor petrecute la Ropcea, arătasem că s'a produs o adevărată revoluție și la Storojinet, contra stăpânirii bolșevice, din partea țărănimii din împrejurime pe aceeași temă, dar că această revoluție n'a denaturat în sânge fiindcă se produsese în oras, iar pe de altă parte, populația s'a împrăștiat toată spre satele respective.

Exodul populației românești

Populația românească, însă, din satele Suceveni, Cupca, Pătrăuți, de Sas, Carapciu, Prșăcăreni, Adâncata, Treștiana, Mihuceni, Petriceni și satele aparțineau raionului polițienesc din Adâncata și deci acolo trebuia să-și depună cererile de trecere în România.

Astfel, în ziua de 1 Aprilie 1941, marți dimineață, au început a curge valuri peste valuri de țărani veniți dinspre Cupca spre Suceveni, iar de aici spre Adâncata. Partea dinaintea coloanei s'a oprit la biserica din Suceveni, iar capătul ei nici nu se vădea, căci coloana se sfârșia la câțiva kilometri spre hotarul Cupcel. Poate sanțurile și ogoarele alăturate la sosea erau pline de lume. Suceveni, ca și satele din alte comune, erau pline de oameni și se făcuse un mare zău, căci trebuia să fi fost mult peste 1000 de oameni porniți cu cereri de repatriere spre Adâncata.

O delegație de țărani, cu Ilie P.

Șcrobaneț în frunte (astăzi deportat, cu familie cu tot) s'a prezentat părintelui Ivaniuc Simion și i-a cerut crucile dela biserică. Deși știa că se găsește în fața unei primăjdii de moarte, n'a avut ce face în fața poporului și a trebuit să dea cheile dela biserică.

Delegația a luat trei Cruci, apoi, aducându-le în mijlocul mulțimii pe șosea, femeile au pus mâinile asupra ele, ca la moarte. Toată lumea a fuge-nunchiat pe kilometri întregi de-alungul soselei, făcând în tălmă rugăciuni fierbinti, scâldate în lacrimi, ca să-i ajute Dumnezeu să treacă granița în România liberă. Iar clopotele bisericii sunau înfruna fiind trase de Alerguș Nic. împreună cu alți oameni.

Crucile erau încadrate între un steag german cu evastică și unul alb de pace purtat de Fădurean Zaharia, din Pătrăuți de Jos.

Rugăciunea

Între cruci și steaguri se ridică
țaranul Tîmeș P. Vasile din Cup-
ca și rostește următoarea rugă-
ciune uniformă, pe care nestârșit
o mulțime a repetat-o după el:
»Doamne, Dumnezeu! noștru,
fiindă drea înaltă, nefăcută, ne-
închipuită fără de început și
fără de sfârșit, Tu ceia ce ai zis
și s'a făcut toată făptura și dai
viață zidirilor Tale și prin a Că-
mă putere se mișcă libere toate
creăturile de pe pământ și le hră-
nești până și în crăpăturile pie-

treior, nu înțoarce fața Ta dela
noi păcătoșii, ci ridică sabia mă-
niei Tale de peste noi și ne
mântuiește, căci Tu ne-ai zidit
și numai Tu ne poți mântui. A-
scuță, Atoșputernice, lacrimile
noastre și ne ajută să scăpăm
de stăpânirea păgână care ne
chinuiește și ne sfărâmă. biserica
Ta. Nădejdea noastră este Tatăl,
scăparea noastră este Fiul, ac-
operemântul nostru este Duhul
Sfânt, Treime Sfântă, mărire Tie,
Amin».

Cine scoate sabia, de sabia va peri

Într-o însuflețire năvalnică și
de nedescris lumea nestârșită
pleacă spre Adâncăfa, având de
făcut un drum de 7 kilometri. În-
treo văzduhul răsună de marșuri
și cântece naționale de tot felul:
Deșteaptă-te Române, Pe al no-
stru steag, Trei coloți, Trăiască
regele și altele.

Alungând la podul Sireului,
convoiul este întâmpinat de 12
cavaleriști călare și de câteva
zeci de milițieni veniți din Adâncă-
fa, ca să oprească lumea a
trece peste apa Sireului. Lumea
era însă așa de îndrăgită că nici
unul știe să descrie cum a trecut
peste orice piedecă, alungând și
cavali și milițieni de pe pod, arun-
cându-i prin șanțuri și făcându-și
drum mai departe.

La celălalt capăt al podului
un cavalerist înfuriat lovește cu
sabia în Crucea pe care o du-
cea Ilie Scrovanef, răbindu-l pe
acesta la o mână. Atunci mili-

mea s'a înfuriat așa de stăsnic,
că voia să-l rîpă în bucăți pe
soldat cu cal cu tot. Dar țaranul
Frătăuțeanu Ion mai liniștit strigă
călî il înie gura: »Oameni buni,
nu scoateți sabia, căci cine scoa-
te sabia, de sabia va pieri».

Și convoiul nestârșit pleacă
nestingherit mai departe în mar-
șuri și cântece spre Adâncăfa.
Soldații și milițienii escortau
mulțimea mai departe, fără s'o
dormă opti.

Dar iată minunea:

Soldatul, care fidicase sabia
și lovea crucea, deodată se pră-
bușește în ruga calului într-un
șanț de beton, își rupe capul și
rămâne mort pe loc în țepa mulți-
mii. Vestea aceasta a străbătut
ca fulgerul întreg convoiul și lu-
mea explica minunea drept semn
de pedeapsă năprasnică dum-
nezească pentru bășoacii
Șiimei Lucei.

Ultimat bolșevicilor

De astădată nesfârșita coloană se simțea unită de o putere nevăzută, fiind încredințată că îndebinește voiața lui Dumnezeu. Bolșevicii singuri se îngroziseră de această minune și ea era un semn pentru lume că Dumnezeu e cu dânsa.

Ajunghând în sfârșit în fața rajonului Poliției C. P. U. instalat în casa parohială din Adâncata mîile de țărani și țărănce au ridicat tot atâtea mîni cu cererile de trecere peste graniță, cerând imediata lor rezolvare, declarând bolșevicilor hotărît :

»Nu v'am chemat incoace și nu v'am votat. Acesta este pămîntul nostru dela Ștefan cel Mare. Cărați-vă de aici, de pe acest pămînt sfânt. Dați-ne răspuns imediat de plecați ori nu și ne lăsați în pace ori dați-ne voje să plecăm în Țara liberă peste graniță.

Vă lăsam tot ce avem. Și pămînt, și case și vite să vă desfățați cu ele. Nouă ne trebuie patria noastră românească și biserica, de care voi vă bateți joc, de când ați venit. Noi nu putem schimba libertatea noastră pentru jugul vostru de oțel.

Se înțelege că nimeni n'a ținut nici o cuvîntare. Ci cuvintele de mai sus erau explozii izolate din multime, rostite din mîi de piepturi și urmate și încrucșate cu strigăte nesfârșite de: Jos Rusia Sovietică, jos bolșevismul, jos Stalin, amestecate cu urale de: Trăiască România noastră! Trăiască Regele Mihail!

După împlinirea acestor declarații cu invective la adresa Rusiei și cu urale la adresa României și a

Germaniei, văzduhul a început să răsunе până la mari depărtări de cântece și marșuri naționale, de »Trăiască Regele«, ca și pe drum până la Adâncata.

Protestul decurgea într'un entuziasm delirant și într'o hotărîre neînduplecată sau de a trăi liber și de a trece granița, sau a muri mai bine decît să se mai poarte jugul rōbiei bolșevice. Viața încetase cu totul de a mai avea vreun rost.

Un jidan, care îndrăznise să execute un ordin de a intimida mulțimea, stînd în fața crucilor cu pălăria în cap era să fie sfărțiat de multime și silit să se descopere în fața crucii. Galben ca ceara și-a dat jos pălăria din cap și n'a mai vorbit mai mult. »Tu, trădătorule, care ne-ai înșelat toată viața, ne dai învățături și ne tragi la răspundere? — a fost răspunsul infurjat al maseilor de oameni.

Iar niște ofițeri din C. P. U. care vorbeau cu tîlmacji jidani, au exclamat galbeni și infuriați de desperare: »Așa un popor, dacă ar avea arme, ar sfărma întreaga Rusie!»

Poporul așteptînd zădarnic răspunsul cerut prin ultimul și văzînd că nici cererile nu le ia nimeni delă el, a văzût că nu este băgat în seamă și a izbucnit dintr'odată într'o lozincă hotărîtă: »Spre graniță, spre graniță! Ori viață, ori moarte, ori libertate ori moimânt!»

Și întorcîndu-se pe acelaș drum au continuat cu aceleași marșuri, cu aceleași cântece naționale, cu aceleași urale fără capăt. Poporul își scuturase lanțurile rōbiei și și lăsase soarta în mîinile Domnului. Ce va hotărî Cel de Sus aceia va fi.

Măsurî imediate

În această situație penibilă, Poliția G. P. U. a trimis peste câmpuri echipe de armată și lucrători ca să desfacă podul de pe Siret de lângă Suceveni. Iar pe de altă parte a înștiințat pe preotul Ivanjuc să se prezinte într-o oră la Raion să dea socoteală de ce a dat crucile dela biserică, iar dacă nu, să fie împușcat pe loc.

Preotul primise însă ordinea să plece peste câmpuri, nu pe șosea, ci să nu se întâlnească cu mulțimea și să se prezinte în dosul gării. Și cum se știa că în dosul gării erau împușcați oricând era găsit vinovat cu ceva, preotul știa că merge la moarte sigură.

Inhamă cai și pleacă deodreptul prin apa Siretului mai în sus de pod, care era mare din cauza desghetului.

Și iată altă minune:

Căruța se rostogolește în valuri cu cai și cu preot cu tot, și era să se înnece. Un țaran sare în apă și-i ajută și preotul numei cu greu

poate țese pe malul dinspre Suceveni, plin de apă și de noroiu și nu-și mai putea duce de greutate hămele de iarnă. Alt țaran a tăiat ștreangurile de la cai și i-a scapat și pe dânsii apoi au scos și căruța cu multă greutate.

Agenții trimisi, văzând aceasta, s'au întors călări și au raportat la Adâncata. Preotul a scăpat astfel cu viața și se întoarce acasă considerând împlinirea drept minune dela Dumnezeu față de robul său. Și lumea crede în fel.

Spre Golgota

Dar înțena mulțime se întorcea acum înapoi, după un mars de 7 kilometri. Echipele începuseră a desface podul. Caii și chipi însă, furia poporului a înălțurat fără urmă pe soldați și pe lucrători. Bărnela s'au pus la loc și convoiul și-a ur-

mat mai departe drumul, de astădată direct spre graniță, care era la o distanță de 8 kilometri.

Au trecut dealul »Brădet» și au apucat-o spre pădure, spre graniță. Acest drum a fost numit apoi cu drept cuvânt drumul »Golgotei». Căci acum sosiseră dela Cernăuți zeci și zeci de camioane cu Mongoli și cu nenumărate mitraliere și tot felul de arme.

Convoiul a fost imediat rupt în două. Partea dinainte trecuse »Brădetul» iar cea din urmă trecea încă prin Suceveni. S'a produs un măcel îngrozitor. Armata cosă lumea pe șosea, pe uliți, prin grădini, prin curți cu o cruzime fără seamăn cu mitralierele și cu puști auzomate. Mulțimea amestecată din toate comunele căuta să se refugieze prin suri, prin paie, prin fân, prin pivniți și pe unde putea, căci era zăpăcită că nici nu ajunsese la graniță. Vaiețele răniților făceau să plângă întreg văzduhul deasupra Sucevenilor. Era par'că ziua de spoi.

Deși lupta se dădea în sat, un grup de mai multe sute de oameni întârziati la participarea din Adâncata năvălește dinspre Carapciu cu acelaș gând: să plece sau să moară, că aici nu mai este chip de trăit. Astfel în dosul bisericii au fost măcelăriți o mare parte dintrânsii sau făcuți prizonieri, iar alții, care reușiseră să intre în sat, au fost surprinși și măcelăriți într'un loc numit »Fântânele», alții iarăș au fost răpuși într'o luncă de lângă valea Siretului.

În Suceveni nu se poate aprecia numărul morților nici al răniților, nici al prizonierilor. Căci morții și răniții erau încărcati clare peste grămadă în camioane și duși imediat spre Adâncata. Asemenea și sute și sute, poate chiar mii de prizonieri.

Pe uliți și pe șosea era numai o dără de sânge, iar roțile camioanelor încărcate cu morți și răniți erau toate roșii de atâta furtă închegată, românească, adusă pe altarul patriei și al credinței în Dumnezeu, cu piejelul acestui istoric protest împotri-

va dușmanilor călcători de hotare, de lege și de drepturi naționale.

Dar și după o săptămână se găseau cadavre împrăștiate pe câmpuri. Astfel au fost înmormântați 3 Români în lunca Siretului, iar o femeie și-a desgropat bărbatul într-o noapte pe furis.

Pe Golgota

Capul convoiului cu Crucile și cu steagurile în frunte ajunseseră până la 100 de metri departe de franșeele Rușilor și cam vre-o 2 kilometri departe de graniță. E într'un loc, cum ieși din pădurea Bohorodici din Cupca și dai în »Tojoaca Lipovenilor« lângă căsoaia forestierului din Camena, cum spune gospodarul Frătăucean Dumitru.

Convoiul s'a trezit dintr'odată cosit de nenumărate mitraliere din față și din dreapta și lumea cădea ca iarba sub coasă, adunață în brazdă. Lumea înebunită de voința de a străbate cu orice chip cu tot focul mitralierelor înainta mereu peste cadavrele înaintașilor și împărțășia aceiaș soartă fiind cosită fără îndurare. Și dealul de cadavre n'o înspăimânta. Ori viață ori moarte era jozınca tuturor. Acum ori nicio dată! Tot avem de murit, striga mulțimea și se arunca în foc.

Dar după scurt timp restul convoiului e lovit și din dreapta e înconjurat. Și numai puțini au căutat să scape prin apă, dar nu de groaza morții, ci numai de teama de a nu cădea de vii în mâinile bolșevicilor.

Și aici nu se pot evadua nici morții, nici răniții, nici prizonierii. Tăranul Conșt. Suceveni din

Suceveni, care purta crucea în locul lui Șcrobanel, care fusese rănit la pod, a fost lăsat în două de gloanțele mitralierelor și a murit rostind cuvintele: »Mulțumescu-Ți Doamne, că mor ca Tine pentru Sfânta Cruce Iași. A îmbrățișat crucea și și-a dat suflului. Asemenea și Mihail Tușul din Cupca, care cădea alături de Cruce, moare cu cuvintele: »Pentru Tine, Sfântă Cruce îți dau sufletul«. Iar Mihailovici Ipe un tânăr de 19 ani, care purtase Crucea a treia, a murit pe loc, după ce i fusese retezată fruntea de mitraliere.

Mormântul

Mai pe urmă s'a aflat că bolșevicii au angajat 23 de Lipoveni de au săpat o groapă mare alături în care au fost așezate osemintele a nu se poate ști câte sute de eroi Români căzuți jertfă pentru dorul de libertate și pentru apărarea Crucii, după ce au fost despoiate de haine și de obiectele de valoare.

Bucățile de Cruci și steagurile ce falsăiseră în semn de protest au fost și ele aruncate deasupra. Printre morți s'a găsit și o femeie din regiunea Adâncatei cu un copil viu care sugea la pieptul mamei. De soarta copilului nu se știe nimic.

Datele le-am primit dela populațiunea din Suceveni adunată de 10 Mai la școală sau la părințele paroh Simion Ivancuc precum și dela cătăni din Cupca în prezența preotului de mai sus și a d-lui V. Hrinco, președinte de Tribunal l. r.

L. DOMINTE

Relatarea masacrelor făcute de sovietici la 1 aprilie 1941 în gazeta „Bucovina“ cu ocazia comemorării trecerii unui an de la tragicele evenimente.

CUPRINS

Prefață (Mugur Andronic)	3-4
Cuvânt înainte	5-7
Ne-au dus păgânii la moarte	9-11
Funia nedreptății (Gheorghe Gorda)	12-13
„Eliberatorii” i-au răpit demnițatea (Nicolae Mariuțac)	14-17
Am fost un norocos	18-20
32 de ani ascuns de frica bolșevicilor	21-24
Soțul și soția - 12 ani și trei luni viață de sihăstrie	25-27
Și ei au luptat	28-30
Șapte Paști n-am fost acasă	31-32
Ilie Gherman, zis „Ciocălău”	33-36
Dumitru Morari, poreclit „Pătăroi”, un om cu inima de leu	37-39
Năpăstuitul, Petre Ciuruc	40-41
Ilie Motrescu, un tribun de pe Valea Siretului	42-43
Destinul fraților Bostan	44-47
Maria Oreșciuc, o țărăncă împușcată între copiii ei	48-50
Tragedia de pe malul Siretului	51-59
Folclor de pe Valea Siretului din anii de restriște	60-62
Încheiere	63-64
Document: Relatarea evenimentelor de la 1 aprilie 1941 („Katyn-ul românesc”) în gazeta „Bucovina” (la un an de la măcelărirea populației românești)	65-69

Tiparul executat la
Tipografia S.C. ROF S.A. Suceava
Telefon/Fax: 030 - 212886

I.S.B.N. 973 - 0 - 00995 - 3

